Илм — ўзни билмакдир

МАЪРИФАТ

MARIFAT

معرفت

Халқ зиёлилари газетаси — 1931 йилдан чиқа бошлаган — 1995 йил 18 январь, чоршанба

Баҳоси сотувда эркин нархда.
3 (6649)

ВАТАН ҲИМОЯЧИЛАРИ БАЙРАМИ

Пойтахтнинг ҳашаматли "Туркистон" саройи 13 январь куни ҳар кунгидан гавжум бўлди. Халқимизнинг қутлуғ байрамларидан бири Ватан ҳимоячилари кунига бағишланган тантанали йиғилиш муносабати билан саройга республика Қуролли Кучлари офицерлари, аскар ва курсантлар, уруш ва меҳнат фахрийлари, пойтахт жамоатчилиги вакиллари, хорижлик меҳмонлар ташриф буюрдилар.

Ўзбекистон Республикаси Президенти мамлакат Қуролли Кучлари бош қўмондони Ислом Каримов ва ҳукумат раҳбарлари, Қуролли Кучлар генераллари, фахрийлари минбардан жой олдилар.

Тошкент шаҳри ҳокими Козим Тўлаганов йиғилишни очиқ деб эълон қилди. Мустақил давлатимиз мадҳияси янгради.

Ўзбекистон Республикаси мудофаа вазири генерал-лейтенант Рустам Аҳмедов мамлакат Қуролли Кучлари ташкил топган куннинг уч йиллиги тўғрисида маъруза қилди.

Республика Президенти Ислом Каримов табрик нутқи сўзлади. Юртбошимиз мамлакат Қуролли Кучлари шахсий таркибини курсант, аскар, зобит ва генералларни, уруш фахрийларини Ватан ҳимоячилари куни байрами билан самимий қутлади.

Бугун юртимизда жуда катта байрам Ватан ҳимоячилари куни нишонланмоқда, деди Ислом Каримов. Бу сана ғоят муҳим ва шарафлидир. Халқимиз илгаридан мард ўғлонларни тарбиялашга аҳамият берган ва уларни доимо эъзозлаган. Ўз ҳимоячиларига ишонган ва уларга ҳурмат-эътибор билан қараган. Сиз ҳарбийлар мамлакатимиз мудофаа қудратини мустаҳкамлашга муносиб ҳисса қўшмоқдасиз. Озод Ўзбекистон ва унинг меҳнаткаш халқи Қуролли Кучларимиз салоҳиятига ишонади ва таянади. Юрт тинчлиги ва тотувлиги энг катта давлат. Мамлакатимиз тинч бўлсин, бахт ва сиҳат-саломатлик доимо сизларга ёр бўлишини тилайман!

Ўзбекистон Президенти Фармонига биноан Қуролли Кучларнинг жанговар тайёргарлигини ошириш, ёш авлодга таълим бериш, уларни миллий истиқлол ғояларига садоқат руҳида тарбиялашда фаол иштирок этгани учун ҳамда республика Қуролли Кучларининг уч йиллиги ва Ватан ҳимоячилари куни муносабати билан Ўзбекистон Мудофаа вазирлиги, Миллий хавфсизлик хизмати, Ички ишлар вазирлиги тизими хизматчи ва ходимларидан бир гуруҳи мамлакатимизнинг юксак мукофотлари "Дўстлик" ва "Соғлом авлод учун" орденлари, "Жасорат" ва "Шуҳрат" медаллари, Фахрий унвонлар ҳамда Ўзбекистон Республикасининг Фахрий ёрлиқлари билан тақдирланди. Ислом Каримов ана шу мукофотларни тантанали равишда топширди.

Мукофотланганлар номидан сўзга чиққан республика Қуролли Кучлари зенит-ракета қисми командири Рустам Толипов ўзларининг камтарин хизматларига берилган юқори баҳо учун Президент Ислом Каримовга чексиз миннатдорчилик билдирар экан, улар она Ватанимизга, унинг Президентига ҳамиша содиқ қолажакларини изҳор этди.

Тантанали йиғилишда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раиси вазифасини бажарувчи Эркин Халилов ва бошқа расмий кишилар иштирок этди.

Йиғилиш санъат усталарининг катта концерти билан якунланди.

(ЎзА).

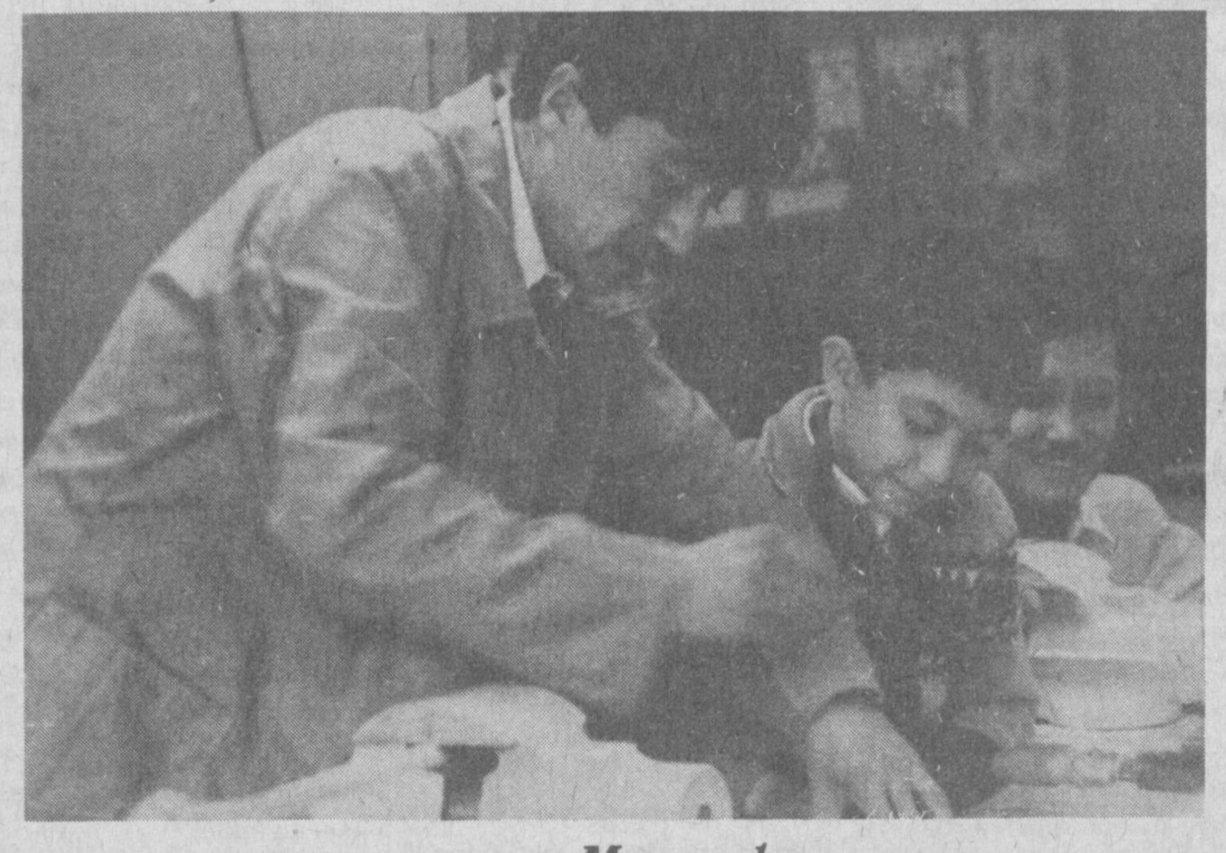

Маорифимиз машъаллари

ИЖОДКОР ЎҚИТУВЧИ

"Йил ўқитувчиси -94" республика кўрик-танлови қатнашчиси Адҳамжон Каримовни том маънода ижодкор ўқитувчи деса арзийди.

Адҳамжон ўн тўрт йилдан буён Наманган вилоятининг Тўрақўрғон туманидаги 1-ўрта мактабда меҳнат-чизмачилик фанларидан дарс бериб келаётир. У ҳар бир дарсни, амалий машғулотларни жонли ва қизиқарли ташкил этади, ўқувчиларнинг математика, химия, физика фанлардан олган назарий билимларини меҳнат таълимига узвий боғлаб олиб боради.

Кўп йиллар олиб борган ижодий изланишлари натижасида ўз қўли билан ясаган юздан ортиқ кўргазмали қуроллардан машғулотларда самарали фойдаланиб келмоқда.

Ижодкор ўқитувчи болаларга меҳнат ва яратувчиликнинг жозибадор сирларини очаётганлигини ўқувчилар томонидан яратилган нафис ва ранг-баранг буюмларда кўришимиз мумкин. Унинг шогирдлари туман, вилоят ва республика миқёсида ўтказилган "Моҳир қўллар" кўрик-танловларида мунтазам равишда совринли ўринларни эгаллаб келаётганликлари бежиз эмас.

Адҳамжон республика кўрик-танлови қатнашчиси сифатида пойтахтимиздаги 110-мактабда ўтган дарсида ҳам, Киночилар уйида ўз касбини ҳимоя қилишда ҳам, бўш вақтларини ўтказиш юзасидан қобилиятини намойиш қилишда ҳам йиғилганлар олқишига сазовор бўлди. У Ўзбекистон халқ шоири Эркин Воҳидовнинг мухлиси эканлигини, бўш вақтларида шеърлар ҳам машқ қилиб туришини айтиб, шоирнинг "Матмусанинг дутори" шеърини моҳирона ёддан айтди ва ўзининг "Матмусанинг ўтмиши" ҳажвий шеърини ўқиб берди.

Адҳамжон ўз касбининг ҳақиқий фидойиси. У ҳақда ўйларканман, ўқитувчилик касби нафақат тирикчилик манбаи эмас, балки камолотга элтувчи санъат деб биладиган устоз деб атагим келади.

Ғафур МИРЗО.

Суратда: Адҳамжон Каримов пойтахтимиздаги 110-мактаб ўқувчилари билан.

Ҳ.СОЛИҲОВ олган сурат.

ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ ҲАЙЪАТИ ЙИҒИЛИШИДА

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг навбатдаги ҳайъат йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилиш халқ таълими вазири Ж.Ғ.Йўлдошев раислигида кун тартибидаги масалаларни кўриб чиқди.

Йиғилишда "Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институтида ўқув дастурларининг бажарилиши ва жамоани бошқариш бўйича институт раҳбарларининг фаолияти тўғрисида"ги масала юзасидан Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги масъул ходими, текшириш комиссиясининг раҳбари С. З. Ғуломиддиновнинг ахбороти эшитилди.

Ҳайъат йиғилиши институт жамоаси малакали мутахассислар тайёрлаш учун катта илмий кучга, ўқув лабораторияларига ва моддий базага эга эканлигини қайд этди. Олий ўқув юртида республика Президентининг олий таълим ва халқ таълими тўғрисидаги фармонларини ҳаётга жорий этиш бўйича муайян ишлар амалга оширилмоқда. Илмий кенгаш ўқув-методика, илмий тадқиқот ва тарбиявий ишларга, талабаларни ижтимоий муҳофаза қилишга доир масалаларни кўриб чиқиб, тааллуқли қарорлар қабул қилган.

Институт кафедраларида 28 фан бўйича тест асосида имтиҳон ва синовлар қабул қилиш тажриба қилиб кўрилаётир. Айрим ихтисосликлар бўйича битирувчиларнинг давлат имтиҳонлари ўрнига диплом лойиҳаларини ҳимоя қилиш жорий этилган. Ўқув жараёнига янги киритилган фанлар дастурлар, лекция матнлари, тавсияномалар ва режалар билан таъминланган. Бу борада институтда биринчи бўлиб рейтинг усулини ишлаб чиқаётган фалсафа кафедраси намуна кўрсатмоқда.

Шу билан бирга ТДПИ раҳбарлари (собиқ ректор К.Ю.Юсупов) жамоа фаолиятини бошқариш ва ташкил этишда жиддий камчилик ва нуқсонларга йўл қўйганлар. Институтнинг Муваққат мақоми (устави) маънавий эскириб қолган. Кафедраларнинг бўлажак ўқитувчиларнинг ихтисос сифати ва касб маҳоратини ошириш учун жавобгарлиги, битирувчиларнинг тақсимотига кўра жойларга ишга боришини назорат қилиши белгиланмаган. Ҳатто раҳбарлар ўртасида хизмат бурчини адо этишнинг аниқ чегаралари йўқ. Битим асосида ишлашга ўтиш тўғрисидаги Низом қоидаларига етарли амал қилинмаётир. Натижада профессор-ўқитувчи кадрлар билан битим тузиш механизмида жиддий узилишларга йўл қўйилган. Текшириш шуни кўрсатдики, кадрлар бўлимидаги битирувчиларнинг шахсий ҳужжатлари тўлиқ эмас, дипломларни бериш тартиб-қоидалари бузилган.

Институт ўқув жараёнини ташкил этиш ҳозирги замон талабларига жавоб бермайди (ректор ўринбосари Э.Умурзоқов). Факультетларда олий таълимнинг директив ҳужжатларига асосланган ўқув режалари йўқ. Кўпгина ўқув режалари илмий-методик кенгаш томонидан кўриб чиқилиб, тасдиқланмаган. Факультетлар, ҳатто институт илмий-методик кенгашлари иш режаларида кейинги йилларда олий таълим соҳасида ўтказилаётган туб ислоҳотлар ўз ифодасини топмаган.

Талабаларнинг машғулотларга қатнашиши назорат қилинмайди. Натижада давомат кўрсаткичи, айниқса, юқори курсларда жуда паст. Ўқитувчилар айби билан машғулотларни ўтказмаслик далиллари ҳам мавжуд. Ўқув нагрузкасини тузиш бўйича ягона марказлашган раҳбарлик йўқ. Ўқув режасида дарс соатлари вақти билан бажарилган ўқув соатлари ўртасида фарқланишлар бор.

Институт кечки ва сиртқи бўлимларида (ректор ўринбосари Х. Нурматов) физика ва математика фанларини истисно қилганда билимни назорат қилишнинг замонавий тест-рейтинг усули жорий этилмаган. Бу ерда талабалар учун мўлжалланган ўқув-методик қўлланмалар ва тавсияномалар етарли эмас. Бу бўлимларда ишлаётган ўқитувчиларнинг меҳнат фаолияти ҳаддан ташқари суст. Ректорат ва кафедралар талабаларнинг кўплаб дарс қолдиришларига бефарқ қараб келмоқдалар, улар аҳволни яхшилаш йўлларини изламаётирлар. Мана, бир эътиборли далил: 1990 йилда кечки бўлимнинг биринчи курсларига қабул қилинган талабаларнинг 39 фоизигина, сиртқи бўлимга 1988 йилда қабул қилинганларнинг 36 фоизигина 5-курсга етиб борганлар.

Профессор-ўқитувчиларнинг малакасини ошириш бўйича олиб борилаётган ишлар ҳам талаб даражасида эмас (ректор ўринбосари М. Тўхтахўжаева). Бу масала юзасидан аниқ режалар йўқ. Шунингдек, нашр ишлари ҳам режалаштирилмайди. Кафедра ва лабораториялар илмий-тадқиқот ишлари факультетлар ва институт илмий кенгашларида кўриб чиқилмаган ҳамда тасдиқланмаган. Кўпгина кафедра ва лабораториялар ўзларининг тажриба-синов майдончаларига эга эмас. Институтда илмий-педагогик кадрлар тайёрлашда мавжуд илмий кучлардан етарли фойдаланилмаётир.

Профессор-ўқитувчилар ва талабалар ўртасида тарбиявий ишларни ташкил этишда ҳам жиддий камчиликлар аниқланди. Ҳанузгача институтда бу масалада қатъий бир тизим ишлаб чиқилмаган. Ётоқхоналарда олиб борилаётган ишларни ҳам намунали деб бўлмайди.

Институтда республика мустақиллигига, миллий қадриятларнинг қайта тикланишига, талаба ёшларни Ватанга муҳаббат ва садоқат руҳида тарбиялашга бағишлаб ўтказилаётган тадбирларнинг самарадорлик даражаси кам. Кўпчилик ўқитувчи ва талабалар Ўзбекистон Республикаси давлат рамзларини билмайдилар.

Олий ўқув юртидаги молия-хўжалик ишлари ҳам қониқарли эмас. Ҳисоб-китоб интизоми оқсаб қолган. Давлат бюджетидан ажратилган маблағлардан тежаб-тергаб сарфлашни назорат этиш сусайтириб юборилган.

Ўқув бинолари, талабалар ётоқхоналари қишки мавсумга мутлақо тайёрланмаган, улар таъмирталаб.

1994 йил сентябрда халқ таълими вазири буйруғи бўйича институт раҳбарлигига амалий ёрдам кўрсатиш учун масъул ходимлар гуруҳи юборилган эди. Уларнинг ёрдами самарали ва унумли бўлди, кўпгина камчилик ҳамда нуқсонлар бартараф этилди. Бу ишлар эндиликда институтнинг янги ректори бошчилигида давом эттирилмоқда.

Масалан, муҳокама қилишда ТДПИ ректори Б.Қодиров, ректор ўринбосарлари — ўқув ишлари бўйича Э.Умурзоқов, тарбиявий ишлар бўйича К.Эргашев, кечки ва сиртқи бўлимлар бўйича Х.Нурматов, илмий ишлар бўйича М.Тўхтахўжаева сўзга чиқдилар.

Йиғилишда сўзга чиққан Президент девонининг етакчи консультанти И. Турсунов институт фаолиятини асосли таҳлил қилиб, навбатдаги вазифаларни кўрсатиб ўтди.

Ҳайъат йиғилишида "Андижон вилояти умумтаълим мактабларида табиий фанларни ўқитиш бўйича давлат дастурларининг бажарилиши тўғрисида"ги ва "Халқ таълими соҳасида чет мамлакатлар билан тузилган шартномаларнинг бажарилиши ҳақида"ги масалалар ҳам кўриб чиқилди.

Ҳайъат йиғилиши кўрилган барча масалалар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилди.

"Таълим тўғрисида" қонун амалда

МАКТАБ — ИСТИҚБОЛ КЎЗГУСИ

Ҳасан НОРМУРОДОВ,

Самарқанд вилояти халқ таълими бошқармаси бошлиғи

Ўзбекистон мустақил ривожланиш йўлига тушиб олгач, шу пайтгача мавжуд бўлиб келган иқтисодий-ижтимоий муносабатлар, маориф ва маданиятга қарашлар ўзига хос тарзда шакллана бошлади. Энг муҳими, биз ўз келажагимиз мактабда эканлигини англаб етдик. Ҳукуматимизнинг бу соҳага қаратаётган эътибори, чексиз ғамхўрлиги бунга яққол мисол бўла олади. Хўш, биз педагоглар унга жавобан нималар қилмоғимиз керак? Даврга мос, билимдон, зукко, уддабурон ёшларни камол топтириш борасида қанчалик жон куйдирмоғимиз лозим? Бу каби саволларни айни кунда ҳар бир маорифчи, тарбиячи ўзига-ўзи беришга ҳамда уларга муносиб жавоб топишга бурчли.

Президентимиз Ислом Каримов томонидан республиканинг бозор иқтисодиётига ўтиши даврида асосланишимиз лозим бўлган беш тамойилнинг белгиланган ва унда иқтисоднинг сиёсатдан устун эканлиги биринчи галда таъкидлангани бежиз эмас. Негаки, биргина мактабни оладиган бўлсак ҳам, унда мустаҳкам моддий базасиз ёшларни рисоладагидек илмли, тарбияли қилиш мумкин эмас. Бу масаланинг бир томони бўлса, иккинчи томони айни кунда ўқувчи бўлган, келажакда турли соҳаларда меҳнат қиладиган ўғил-қизларни бозор иқтисодиёти шароитида ўз-ўзини бемалол бошқариб кета оладиган қилиб тайёрлайдиган мураббийлар заруратидир.

Халқ таълими олдига қўйилган шарафли ва масъулиятли вазифалардан келиб чиқиб, "Таълим тўғрисида"ги Қонунни амалга ошириш борасида вилоятимиз маорифчилари сидқидилдан меҳнат қилишмоқда. Биз асосий эътиборни ўқувчиларга мумкин қадар кўпроқ иқтисодий билим беришга ҳам қаратаяпмиз. Ана шу мақсадда 1993 йилда вилоятимиздаги барча ўқитувчилар 36 соатлик дастур асосида қайта тайёрловдан ўтказилганди. Бунда асосий эътибор ўқув дастурига киритилган "Иқтисодий билим асослари" фани ўқитувчиларига қаратилди. Ҳозир барча мактабларда бу фан аниқ режа асосида ўтилмоқда. Янги турдаги ўқув муассасаларини очишда ҳам бу соҳани чуқур ўргатадиган лицей, гимназия синфлар ташкил этилаётир. Самарқанд шаҳридаги 8-мактаб 220 ўқувчига физика-математика йўналиши бўйича таълим берадиган лицейга айлантирилди. Худди шу йўналишда Самарқанд давлат университети қошида ҳам лицей фаолият кўрсатмоқда. Мавжуд кечки (навбатли) мактаблар бугунги кун талабига жавоб бермаётганлиги ҳисобга олиниб, ҳозир улар катталарга таълим бериш марказларига айлантирилди. Уларда ўқув жараёни янги турдаги ўқув муассасалари дастури асосида олиб борилмоқда. Сиёб туманидаги 3-КТМ Самарқанд давлат дорилфунуни математика факультети иқтисод кафедраси билан ҳамкорликда 30 дан ортиқ талабага солиқ ва солиққа тортиш мутахассислиги ўргатилмоқда. Унда профессор К. Саидов бошчилигидаги бир гуруҳ иқтисодчи олимлар икки йилга мўлжалланган 520 соатлик дастур бўйича сабоқлар олиб боришаяпти.

Келгусида мамлакатимиз илмий салоҳиятини белгиловчи иқтидорли болаларни танлаш ва уларни ўқитишга шарт-шароит яратиш бугунги муҳим ишларимиздан биридир. Ҳозирги кунда 48 та мактабда табақалаштирилган ҳолда дарслар олиб борилмоқда. 130 та мактабда 394 та айрим фанлар чуқур ўргатиладиган синфлар очилди. Уларда 8180 нафар ўқувчи она тили ва адабиёт, математика, ҳуқуқшунослик, химия, физика, биология, чет тили каби фанлар сирларини батафсил ўрганишмоқда. 6 та лицей ва 7 та гимназия ташкил этилди. Улар ҳозирданоқ ўз натижаларини кўрсата бошлади. Олиб борилган тадқиқот ишлари янги турдаги муассасалар ўқувчиларининг ўзлаштириши оддий мактаблар ўқувчилариникидан бирмунча юқорилигини исбот этди. Биз иқтидорлиларни танлаш ва ўқитиш борасида узлуксиз бир тизгинни вужудга келтириш мақсадида Самарқанд шаҳрида 3-7 ёшли иқтидорлилар мактаби ташкил этдик. Унда 150 нафар жажжилар таълим-тарбия олишмоқда. Бу тажриба-синов натижаларига асосланиб, жойларда шундай мактаблар очиш режалаштирилган.

Мактабгача тарбия муассасаларини ҳам сифат, ҳам сон жиҳатидан ривожлантириш борасида вилоятда бирмунча ишлар амалга оширилмоқда. Уларда тарбия билан таълим уйғунлаштирилган ҳолда олиб борилмоқда. "Таълим тўғрисида"ги Қонунга асосан 1990 йилдан буён вилоят болалар ва ўсмирлар ижодиёти саройида ёш болаларни эрта ривожлантириш маркази ташкил қилинди. Унинг асосий вазифаси 5-6 ёшдаги болалар қобилиятларини ошириб, мактабга тайёрлайди. 1993 йилда шу марказ қошида гимназия очилган эди. Айни пайтда у Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлигининг тажриба майдони саналади.

Республикамизда таълим-тарбия ишининг ўзига хос бир йўналишда олиб борилаётганлиги мавжуд кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини оширишни ҳам тақозо этаётир. Шу мақсадда вилоят ўқитувчилар малакасини ошириш институтида режа асосида мунтазам курслар ишлаб турибди. 5 та кафедра, 5 та бўлим, 1 та (диагностика ва тест танлови бўйича) лабораторияга эга бўлган бу масканда профессор, доцент ва фан номзодлари ўқитувчиларни педагогиканинг энг илғор ҳамда сўнгги янгиликларидан воқиф этиб келмоқда. Ўқитувчининг нафақат маъруза тинглаб кетиши, балки ўқув курсидаги олган билимини ҳам синовдан ўтказиш, уларни амалий машғулотларга кўпроқ жалб қилиш йўлга қўйилган. Ўтган беш йил давомида 36 мингдан ортиқроқ педагог қайта тайёрлов курсларида сабоқ олишди.

Маълумки, сўнгги йилларда миллий ҳунармандчиликка эътибор кучайди. Бу давлатимизнинг саноатни ривожлантиришга, қишлоқ жойларда турли корхоналар, маиший хизмат кўрсатиш уйларини кўпайтиришга қаратилган сиёсати натижасидир. Ўқувчиларнинг мактаб давридаёқ бирор-бир ҳунарнинг этагини тутиши келгусида республикамизнинг кадрларга бўлган эҳтиёжини қондиришга кўмак бўлади. Бу борада мактабдан ташқари ишлар, турли хил тўгараклар, шаҳар ва туман болалар ижодиёти марказлари салмоқли ишлар қилмоқда. 3 та техник ва ҳунармандчилик лицейи очилди. Айниқса, ҳунар-техника билим юртлари вилоятимиздаги завод ва корхоналарни ишчи кучи билан таъминлашда муҳим омил бўлаётир. Ҳозир уларда ўргатилаётган касблар 96 тага етди. Билим юртлари ўз-ўзини маблағ билан таъминлаш мақсадида ўқув устахоналарида 50 минг сўмлик маҳсулот ишлаб чиқаришди. Талабалар амалиёт даврида 173 минг сўм пул олдилар. Шунингдек, билим юртларига ажратилган 330 гектар ердан 100 тоннага яқин пахта, 90 тонна ғалла, кўплаб беда, макка ҳосили олинди. Вилоят ҳокимлигининг билим юртлари комплексини тузишга хайрхоҳлиги бу каби ишларни янада жонлантиришга имкон берди. Келгусида уларда ишлаб чиқаришни кенгайтириш, таъминотини яхшилаш тадбирлари ишлаб чиқилганда умумий харажатнинг 30 фоизини билим юртларининг ўзлари топган пул билан қоплаши режалаштирилди.

Умуман олганда, вилоятда таълим-тарбия ишлари кўзланган режа асосида олиб борилаяпти. Албатта, жойларда муаммолар ҳам, ечимини кутаётган масалалар ҳам мавжуд. Ўйлайманки, улар ҳақида жар солишдан кўра, амалий иш билан, ижобий ҳал қилган маъқул. Негаки, бизнинг вазифамиз нафақат таълим-тарбия бериш, балки ҳокимиятлар, хўжаликлар билан ҳамкорликда иш юритиб, мумкин қадар таълим муассасалари аҳволини яхшилашдир.

Шу азиз Ватан барчамизники

"Маърифат газетасида шу мавзуда барча ўқув юртларида ўрганиш учун тавсиялар эълон қилинганидан сўнг жойларда ташкилий ишлар бошлаб юборилди. Жумладан, Бешариқ туманида муаллимлар тавсияларда келтирилган адабиётлардан фойдаланиб, якка ҳолда ҳамда гуруҳларга бўлиниб мунозара ўтказиш жараёнида билимларини янада бойитишаяпти.

9 январь куни 1-мактабда "Шу азиз Ватан ҳаммамизники" сарлавҳаси остида семинар ўтказилди. Машғулотни туман халқ таълими бўлими мудири муовини Хурсандали Тошматов билимдонлик ва тажрибакорлик билан бошқариб борди. Машғулот давомида муаллимлар Президентимиз И.А.Каримов амалга ошираётган буюк ишлар, мустақилликка эришган ўзбек диёримиз олдида турган навбатдаги долзарб вазифа ва муаммолар, республикамизнинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўллари хусусида атрофлича тўхталиб ўтишди. Мактаб директори Раҳимжон Жўраев, тарих ўқитувчиси Эътиборхон Умарова, она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Иродахон Пўлатова ва бошқалар йил давомида ўқувчилар билан ўтказиладиган дарслар ва савол-жавоб машғулотлари жараёнида услубий жиҳатдан қайси томонларга эътибор бериш кераклиги ҳақидаги фикрларни ўртага ташлашди.

Тумандаги мактабларда эса бу борада тадбирлар режаси ишлаб чиқилган. Мактаб ташкилотчиси Зарифахон Раҳмонова мана шулар ҳақида ҳам тўхталиб ўтди. Ҳозир ўқув даргоҳида Ватан ҳимоячилари кунини нишонлаш анъанага айланиб қолган. Тарбиявий соатларда ҳозирги кун билан боғлиқ дарсларда ўқувчиларга Ватанга садоқатлилик тушунчасини, республикамизда бўлаётган буюк ўзгаришларнинг тафсилотлари ҳақида сўзлаб беришаяпти.

Муаллимлар семинар жараёнида "Шу азиз Ватан барчамизники" мавзуси бўйича тавсиянома тафсилотларини ўрганишни йўлга қўйиш туман халқ таълими бўлими томонидан ўз вақтида бажарилган зарур иш деб баҳолашаяпти.

Ўз мухбиримиз.

Эртага Тошкентдаги Ўқитувчилар уйида Республика халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмасининг II қурултойи очилади.

Металл — Ватанга!

ЮРТГА САДОҚАТ ИШИ

Металл мустақил республикамиз саноат ишлаб чиқаришининг энг муҳим хомашёсидир. Турли материаллардан тайёрланган маҳсулотларсиз мамлакатимиз халқ хўжалиги тараққиётини тасаввур қилиш қийин. Айниқса, ҳозирги бозор иқтисоди шароитида республикамизда қора ва рангли металлга катта эҳтиёж сезилаётир. Бу эҳтиёжнинг маълум бир қисмини иккиламчи хомашё бўлган металл парчаларини йиғиб, қайта ишлаш ҳисобига қондириш мумкин. Ана шу умумдавлат аҳамиятига молик ишда Халқ таълими вазирлиги тизимидаги ўқув юртлари, ташкилотлар, муассасалар ҳам бир неча йилдан бери фаол қатнашиб келаётир.

Бекобод металлургия заводини тўлиқ қувватда ишлаши муҳим аҳамиятга эга эканлигини инобатга олиб, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси 1994 йил 26 декабрда металл парчаларини йиғиб топшириш юзасидан 492-Ф сонли фармойиш қабул қилди. Бу ҳужжатга кўра Халқ таълими вазирлигига 1995 йилда 7000 тонна қора ва 75 тонна рангли металл парчалари тўплаб топшириш вазифаси юклатилди. Ана шу белгиланган топшириқни тўлиқ бажарилиши учун Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги шу йил 6 январда "Металл парчалари тўплаш ва топшириш юзасидан давлат буюртмасининг бажарилишини таъминлаш бўйича чора-тадбирлар тўғрисида" буйруқ чиқарди. Буйруққа кўра вазирликнинг металл парчалари тўплаш ва топширилишини мунтазам назорат қилувчи 19 кишидан иборат Республика штаби тузилди. Штаб бошлиғи этиб вазир ўринбосари Муртазо Султонов, унинг муовинлари этиб вазир ўринбосарлари Х. Ф. Маъсудов, Ҳ. Қ. Йўлдошевлар белгиланди. Қорақалпоғистон Республикаси халқ таълими вазири Т. Атамуродов, барча вилоят халқ таълими бошқармаларининг бошлиқлари, "Маърифат" ва "Учитель Узбекистана" газеталари бош муҳаррирлари штаб аъзолари таркибига киритилди.

Биз Ўзбекистон Республикаси халқ таълими вазирининг ўринбосари, вазирликнинг металл парчалари тўплаш ва топширилиши юзасидан мунтазам назоратни амалга оширувчи республика штабининг бошлиғи Муртазо СУЛТОНОВдан мазкур буйруқда белгиланган тадбирлар, вазифаларни шарҳлаб беришни сўрадик.

— Қора ва рангли металл парчаларини тўплаб топшириш халқ таълими ўқув муассасалари, ташкилотлари жамоаларининг анъанавий ватанпарварлик ишидир. Шу жиҳатдан умумдавлат аҳамиятига молик бу шарафли топшириқни вазирлигимиз тизимидаги жамоалар уюшқоқлик билан адо этадилар, деб ўйлайман.

Буйруққа кўра, Қорақалпоғистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги, вилоятлар ва Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаларига, педагогика олий ўқув юртлари ва билим юртлари, Республика ўқув ишлаб чиқариш марказлари; вазирлик қарамоғидаги ташкилотлар раҳбарларига шахсан ўзлари бошчилигида жойларда металл тўплаш ва топширишга изчил раҳбарликни амалга оширадиган штаблар ташкил этиш топширилди. Белгиланган давлат буюртмаси юзасидан вазирлик Тақсимот режасидаги топшириқни бажармаган раҳбарларга энг қаттиқ жазо чорасини кўриш қайд этилди.

Қорақалпоғистон Республикасида, барча вилоятлар ва Тошкент шаҳрида металл парчалари тўплаш ва топшириш юзасидан белгиланган топшириқларнинг бажарилишини қатъий назорат қилувчи ишчи гуруҳлари тузилди. Бу ишчи гуруҳлари халқ таълими маҳаллий бошқармалари, ўқув муассасалари раҳбарлари қаторида топшириқларнинг бажарилишига масъулдирлар.

Жойларда тузилган штаблар ҳар ойнинг 2-санасида вазирликнинг Республика штабига 68-75-46, 68-94-36, 68-85-42 рақамли телефонлар орқали металл парчалари тўплаш ва топшириш юзасидан давлат буюртмаси бажарилишининг бориши бўйича оғзаки ахборот ва сўнгра уни тасдиқловчи ёзма ахборот йўллайдилар.

Вазирлик таълим муассасалари, ташкилотларнинг қора ва рангли металл парчалари йиғиб топшириш бўйича 1995 йилга Тақсимот режаси тасдиқланди ва йиллик режани шу йил 15 майга қадар адо этиш белгиланди.

Топшириқнинг тўлиқ бажарилишини таъминлаган муассасалар раҳбарлари ўз лавозим окладининг 2 ойлиги миқдорида, вазирлик штаби, халқ таълими вилоят бошқармалари, шаҳар ва туман бўлимлари раҳбарлари, педагогика институтлари ректорлари, педагогика билим юртлари ва ташкилотларнинг директорлари камида 3 ойлик маоши миқдорида рағбатлантирилиши кўзда тутилгандир.

Маълумки, металл парчалари тўплаш ва топширишни ташкил этишда кўпгина ўқув муассасаларимиз ҳамда ташкилотларимиз аввалги йилларда муайян тажрибалар ҳосил қилганлар. Ана шу тажрибалардан фойдаланиб, ишни уюшқоқлик билан олиб бориш, ҳар бир жамоага бажарилаётган топшириқнинг моҳиятини тўлиқ англатиш, режани муваффақиятли адо этаётганларни қайд этиб, рағбатлантириш ютуқнинг гарови бўлмоғи керак. Ишончимиз комилки, штабларнинг аъзолари, ишчи гуруҳлари бу борада катта ташкилотчиликларини намоён этадилар ҳамда металл парчалари тўплаш ва топшириш юзасидан давлат топшириғини ўз вақтида муваффақиятли бажарилишини таъминлайдилар.

(Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги буйруғига илова — "1995 йил Тақсимот режаси" газетамизнинг 3-саҳифасида эълон қилинмоқда).

ШУНДАЙ КОЛЛЕЖ БОР

Халқимизда меҳнат, самара ва ютуқлар омили хусусида ҳикматлар жуда кўп. Улардан бирида меҳнат инсонни уч хил иллатдан — зерикиш, қусур ва муҳтожликдан халос этади, дейилади. Турган гапки, ҳар бир меҳнат самараси қилинган иш натижасига қараб баҳоланади.

Тошкент шаҳридаги Мирзо Улуғбек тумани ҳудудида жойлашган Технология коллежи ўқув ишлаб чиқариш комбинати қошида тажриба тариқасида 1991 йилда ташкил этилганди. Алоҳида таъкидлаб ўтиш лозимки, Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси, хусусан, унинг раҳбари Ҳ. Йўлдошев бозор иқтисодиёти шароитидаги айрим қийинчилик ва муаммоларга қарамай, ташаббусни қўлга олиб, коллежни юксалтириш ва бу ўқув масканида муҳим самарадорликни қўлга киритиш тадбирларини ишлаб чиқиб, жамоага яқиндан кўмаклашди. Ва, ниҳоят, узоқ изланишлар, тинимсиз меҳнат натижасида яхши ният билан бошланган тажриба ўз самарасини берди. Айни пайтда коллеж талабалари уч йўналишдаги тўққиз мутахассислик бўйича ҳам ҳунар ўрганишмоқда, ҳам илм олишмоқда. Коллежнинг илк қалдирғочлари эса аллақачон ишлаб чиқаришга жалб этилиб, олган билимларини амалда татбиқ этмоқда.

Шуни ҳам таъкидлаш жоизки, Технология коллежида тумандаги турли мактаблардан келган 217 нафар ўғил—қиз ҳунар сирларини мукаммал ўзлаштириб, кутилгандан ҳам юқори натижага эришаётир. Яна бир нарса: ўрни келганда айтиш керакки, иқтисодий шароитдаги айрим инжиқликларми ёки тизимдаги баъзи иллатларнинг ҳанузгача эскичасига давом этиб келаётганлигиданми, ҳар тугул, мактабларда "тарбияси оғир болалар" ибораси кўп қўлланилиб келинади. Аҳамият беринг-а, улар кимлар, бу иллатнинг ўзи қаердан пайдо бўлди экан! Нега энди улар ўз қўл остимизда, уйимизда, маҳалламизда улғайиб, ўсса-да, уларни вақтида бу йўлдан қайтариб, керакли тушунча бериш ўрнига ёмондан олиб, ёмонга соламиз? Мактабдан қувамиз, тенгдошлари, маҳалладошлари олдида танбеҳ баҳона дилини ранжитамиз. Таассуфки, уларнинг шу йўлга кириб қолишига нима сабаб бўлганлиги, ақалли ана шу кичик қалбнинг ҳам биз катталар сингари ўз муаммоси, қалб нидоси борлиги билан қизиқмаймиз. Кўпинча, нари борса уларни мактабдан четлатиш, вояга етмаганлар масканларига юбориш билан қаноатланамиз, аниқроғи, мактабдан улар сони камайганлигидан бошимиз кўкка етади.

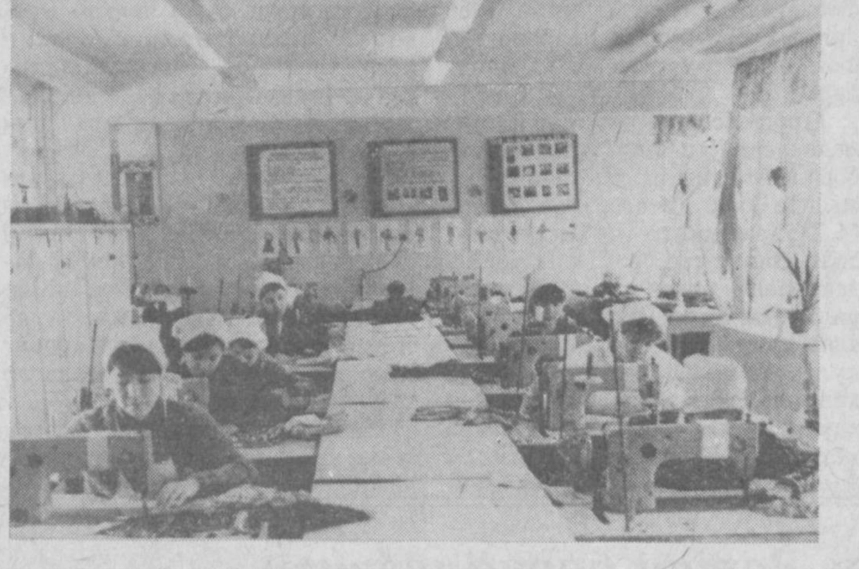

Тажриба, изланиш, самара

Мулоҳаза юритиб кўрайлик-чи, хўш, алифбони эндигина ўрганиб, ҳатто, исмини ҳам тўғри ёзишга улгурмаган ўқувчи оилада ёки кўча—кўйнинг таъсирида носоғлом муҳитга дуч келди. Дард айтишга эса дардман йўқ. Айни пайтда ўша муҳит таъсири туфайли ўқишида ҳам, юриш—туришида ҳам ҳаловат йўқ. Устига устак мактабдан ҳайдалган. Энг ачинарлиси, ўқувчи мустақил ҳаётга йўлланма берувчи илк даргоҳдан чиқиб кетгач, жамиятда у ким бўлади?! Бу мисолни бекорга келтирмадик, албатта. Ҳақиқатда эса республикамиздаги барча мактабларда ҳам қалби ўксик, кимлардандир меҳр кўрмай, кимнингдир малҳамига муҳтож болалар, афсуски, талайгина.

Фикримизни айнан тарбияси оғир болалар мавзуига қаратганлигимиз бежиз эмас. Гарчи оғир бўлса-да, шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси бошлиғи Ҳ. Йўлдошев ҳамда коллеж директори Б. Яструбиницкий масъулиятни ўз зиммаларига олиб, тажрибани айнан улар билан ишлашдан бошлади.

Хўш, ютуқлар омили нимада ёки тажриба қандай қилиб муваффақиятли чиқди. Чунончи, коллежда биринчи галдаги вазифа илм беришми ёки ҳунар ўргатишми? Масаланинг ана шу жиҳатларини билиш мақсадида жамоадаги айрим фан мутахассислари ишлаб чиқариш усталари билан ҳамсуҳбат бўлдик.

Султон ЮСУПОВ, коллежнинг биология фани мутахассиси:

— Коллежимиз талабалари билан ишлашда аввал бошда узоқ изланишлар қилишга уларнинг ҳар бири билан яқиндан танишишга тўғри келди. Бу ишни амалга оширишда ўз фанимдан тўла фойдаландим. Айтайлик ҳафтада 2 соат назарий машғулот, 4 соат эса Тошкент давлат Аграр университети қошидаги ишлаб чиқариш майдончаларида амалий машғулотлар ўтиб, улар қалбида табиатга, атроф муҳитга меҳр билан қарашга фанга қизиқиш уйғотишга эриша олдим. Шунингдек тажриба майдончасида қилган ишларни давом эттириш мақсадида ҳар бир ўқувчига уй вазифаси бериб ўз ҳовлиларида кўчат эктириб, доимий кузатиб бордим ва уларнинг ота-оналари, яқин кишилари билан боғландим.

Ниҳоят, ўқувчилар фақат фанга эмас, балки ишлаб чиқаришга ҳам яқиндан ёндашиб, ўзлари танлаган ҳунарларни пухта ўрганишмоқда. Қизиғи шундаки, илгари ўқиган жойида биология фанини яхши ўзлаштиролмаган икки нафар ўқувчим келажакда ўқитувчи бўлиш ниятида...

Александр УЛЬЯНОВ, ишлаб чиқариш устаси:

— Коллежимизда бир неча цех мавжуд бўлиб, уларда ўқувчилар танлаган ихтисосликлари бўйича шуғулланадилар. Ўқувчилар билан мутахассисликлар бўйича суҳбатлашиб олингач, биринчи йили ихтиёр уларнинг ўзига қўйиб берилади, цехлар билан яқиндан таништирилади. Бола ўзи қизиққан, ҳунарни танлагач, ўзини шу соҳага кўпроқ жалб этади. Фурсатдан фойдаланиб, унга қулай шарт-шароитни яратиб берамиз. Ҳатто шундай пайтлар ҳам бўлаяптики, ўқувчилар байрам, якшанба кунлари ҳам ишлаб чиқариш цехларидан кетишни истамай, турли деталлар, моделлар ва қисмлар ясашмоқда. Энг муҳими, ўқувчилар қўли билан тайёрланаётган маҳсулотлар сифати тажрибали усталарникидан қолишмайди.

Фикр юритадиган бўлсак, коллежда фанларни ўқитиш ва ҳунар ўргатиш узвий алоқада олиб борилади. Аҳамият беринг, математика ёки физика фанини ўзлаштира олмайдиган ўқувчи дастгоҳни қандай бошқара олиши мумкин. Шунингдек, дастгоҳни тўғри бошқариб, керакли қирқимдаги маҳсулотни қийналмай тайёрлаган ўқувчини бу фанларни ёмон ўзлаштиради, деб бўладими?!

Ҳа, ишлаб чиқариш устахоналарида бўлганимизда юқоридаги фикрларнинг гувоҳи бўлдик. Коллежнинг 7, 8, 9-синфларида таҳсил кўраётган ўғил-қизларнинг бири тикиш-бичиш машинасини, бири эса улкан дастгоҳни бошқариб, касб маҳорат сир-синоатни кунт билан ўрганмоқда.

— 9-мактабдан бу ерга келганимга беш ой бўлаяпти, — дейди О. Турсунов. — Дастгоҳда ишлаш, керакли маҳсулотларни фрезерлаш сирларини ўрганиб олдим. Келгусида заводда ишлаб, машинасозлик институтида сиртдан ўқиш ниятим бор.

Албатта, яхши ният ярим давлат, деган ибора бор халқимизда. Эндиликда О. Турсунов билан ёнма-ён ўтириб, ишлаб чиқариш цехларида ҳам бирга ҳунар ўрганаётган И. Долгов, С. Ҳасанов, В. Фролов, Ш. Худойбердиева, Г. Тўйчиева кабиларнинг орзулари ҳам айнан шундай.

Яна бир мулоҳаза: коллежда таҳсил кўраётган уч босқичдаги талабаларнинг кўпчилиги илгари ўқиган мактабларида тарбияси оғир бола ҳисобланган. Шу боисдан, уларнинг бу ерда фанларни ўзлаштиришларига ҳам алоҳида аҳамият бердик. Махсус фанлар бўйича баҳолар китобчаси. Унда ҳар бир ўқувчининг ўзлаштириши "4" ва "5" баҳоларда, хулқи ҳам кўнгилдагидек қайд этиб борилади. Ана шу жойда мақолага якун ясаш мумкин эди. Лекин...

***

Маълумки, яхши ниятда бошланган ҳар бир иш у ёки бу маънода ўз самараси билан қадрли. Технология коллежи тажриба бошлаганида кўплаб муаммоларга дуч келганлиги ҳам сир эмас. Бироқ қаловини топсанг, қор ҳам ёнади, деганларидек, аҳил жамоа эзгулик ишида камарбаста бўлиб, мавжуд имкониятларни ишга солди. Хайрли ташаббусдан воқиф бўлган корхона ва ташкилотлар ҳам ишда уларга кўмакдош бўлди. Чунончи, Тошкент трактор заводининг коллежга оталиқ ташкилоти сифатида моддий ва маънавий ёрдам бераётганлиги жамоа кучига куч, ғайратига ғайрат қўшмоқда. Айни пайтда Т. Жуманазарова, Г. Акбарова, М. Степановский, С. Юсупов, Д. Третьяков, Ю. Машкарин каби фан ўқитувчилари ва ишлаб чиқариш усталари ўз тажрибалари билан кўпчиликка ўрнак бўлиб келаяпти.

Биз юқорида коллежнинг тажриба тариқасидаги йўналишигагина қисман тўхталдик, холос. Аслида унинг тармоғи ҳам, мақсади ҳам кенг. Бу ерда замонамизнинг энг муҳим талабларига ихтисослаштирилган бир неча турдаги касблар ўргатилади ва йўналтирилади. Шунингдек, коллеж Тошкент тиббиёт, Тошкент автомобиль йўллари институтлари, Тошкент техника университети билан ҳам ҳамкорлик қилади.

Бир сўз билан айтганда, Технология коллежи республикамиз келажак ворисларини ҳаётга ҳар жиҳатдан пишиқ ва пухта тайёрлашга ихтисослашган.

***

Ҳаётни баъзан уммонга ўхшатишади. Уммон эса кенглик, сувлик рамзи. Технология коллежи жамоаси катта уммонда кўзга кўринган кемага ўхшайди. Бу кеманинг йўли равон, қани энди жойларда, вилоятлардаги туман ва шаҳарларда коллеж тажрибалари кенг ўрганилиб, унинг издошлари кўпайса!.. Эҳтимол, ана шундагина мактабларда, маҳалла ва жамоатчилик ўртасида тарбияси оғирлар ҳақида гапиришга ўрин ҳам қолмаган бўларди. Нима бўлганда ҳам коллежда уч йилдан буён синалиб келинаётган тажриба ўзини оқлаганлигига шубҳа йўқ. Фақат унинг замирида — заҳматли меҳнат, тажриба ва билим маҳорати борлиги аниқ.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак... Келинг, яхшиси шошилмайлик. Хулосани эса, таълим-тарбия бобида ўзини масъул деб билган ҳар бир педагог чиқарсин...

Абдусами ҲАҚБЕРДИЕВ.

Тасвирларда: коллеж ҳаётидан лавҳалар.

Ҳаким СОЛИҲОВ олган суратлар.

Очиқ мулоқот

МУШТАРИЙЛАР БИЛАН УЧРАШУВ

"Маърифат" газетаси ижодкорлари вақти-вақти билан таълим-тарбия муассасаларида бўлишиб, муштарийлар билан учрашувлар ўтказиб келаяпти. Ана шундай учрашувлардан бири ўтган чоршанба куни Абдулла Авлоний номидаги Халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институтида бўлиб ўтди. Унда жумҳуриятимизнинг турли вилоятларидан келган ўрта мактаб директорлари, туман халқ таълими бўлими назоратчилари, ҳунар-техника билим юртларининг ўқитувчилари иштирок этишди.

Мулоқотни институт ректори Ғайрат Шоумаров очиб, газетанинг бугунги кунда маорифчилар ҳаётида тутган ўрни, унинг мавқеи, обрўси ҳақида батафсил гапириб берди. Газетанинг тарғибот, ижтимоий тарбия ҳамда мактаблар бўлими мудирлари Маҳкам Раҳмонов, Ғафур Маннопов, Қурбонбой Матқурбонов тингловчиларни қизиқтирган кўплаб саволларга атрофлича жавоб қайтарди. Таҳририятнинг янги — 1995 йилдаги режалари хусусида сўзлаб беришди.

Фарғона туманидаги 7-ўрта мактаб директори Салимжон Назиров, сўнгги даврда газета саҳифаларида ўқишли ва қизиқарли мақолалар кўпайганлигини алоҳида таъкидлаб ўтди. Шу билан бирга педагогик нашрларни жойларга ўз вақтида етиб бормаётганлигини куюниб сўзлади.

Наманган вилояти Чуст тумани "Болалар ва ўсмирлар ижодиёти маркази" директори Исомиддин Зокиров, Учқўрғон шаҳридан ўқитувчи Ш. Абдуллаевлар газетада ёритилаётган расмий материаллар — республика идораларининг таълим-тарбияга оид муҳим ҳужжатлари ва уларнинг тафсилотлари, ўқув режалари, тавсиялар, концепциялар ва бошқалар ўз фаолиятларида жуда ҳам қўл келаётганлигини зўр мамнуният билан таъкидлаб ўтишди.

Самарқанд вилояти Паст Дарғом тумани халқ таълими бўлими назоратчиси Абдурашид Амандурдиев сўзга чиқиб, жумладан шундай деди:

— "Маърифат" ўз номи билан халққа илм, маърифат тарқатувчи рўзномадир. Шунинг учун ҳам мен севимли газетамиз саҳифаларида 1995 йилдан бошлаб Шарқ педагогикасиги доир материаллар, буюк алломалар ҳаёти ва ижодига оид ўқишли мақолалар ёритилишини, шунингдек, 9—11-синфлар учун "Ўзбек адабиёти" дарслиги юзасидан илғор ижодкор ўқитувчилар, олимларнинг чиқишларини уюштирилишини жуда-жуда истардим.

Не бахтки, юрт истиқлоли туфайли миллий қадриятларимиз қайта тикланмоқда. Ўзбекистон жаҳонга, жаҳон эса Ўзбекистонга юз тутмоқда. Шу нуқтаи назардан олиб қарайдиган бўлсак, газетада сўнгги пайтларда ўз тарихимизга оид кўплаб мақолаларнинг берилиши биз — ўқитувчиларга мозийдан ўқувчиларни бохабар қилишда қўл келмоқда.

Хива шаҳар халқ таълими бўлими назоратчиси Ҳошим Отажонов, Косонсой туманидаги 2-ўқув-ишлаб чиқариш комбинати директори Эркинжон Юсупов, Данғара туманидаги 34-ўрта мактаб ўқитувчиси Муҳаббат Ишмоновалар ёш авлодга таълим-тарбия беришда амалга оширилаётган ишлари ҳақида сўз юритиб, ўз мактабларида қўлланилаётган тажрибалари юзасидан ўртоқлашдилар.

Улуғбек ЖУМАЕВ.

Олимпиада — 95

Синов палласи яқинлашмоқда

Қадимий ва ҳамиша навқирон Хоразмда ҳар йили баҳор ўзгача таровaт билан намоён бўлади. Бу саҳоватли диёрда фасллар келинчаги баҳорнинг тимсоли Наврўз билан юз кўришган дамларда рус тили ва адабиёти фанидан республика умумий таълим мактаблари, мактаб-интернатлари, лицей, гимназия, айрим фанларни чуқур ўқитиладиган мактаб ўқувчилари, ҳунар-техника таълими ўқув муассасаларининг ўқувчилари олимпиадаси бўлиб ўтади.

Кўҳна ўлкада қадимий анъанани кутиб олиш ҳаммага ҳам насиб этавермаса керак. У ерда туриб хаёлан мозийга саёҳат қиласан киши. Беруний ва Феруз, Огаҳий ва Аваз Ўтарлар ўлкаси азалдан маърифат ўчоғи ҳисобланган. Ўрта Осиё тарихида биринчи кутубхона айнан Хоразм ўлкасида III асрда ташкил топган. Хоразм шоҳи Маъмун дорилфунуни кутубхонасида XI асрнинг буюк алломалари Абу Райҳон Беруний ва Абу Али ибн Синолар маърифат чашмаларидан баҳраманд бўлганлар. Ажаб эмаски, бу йилги олимпиадачилар ичида юртимизнинг бўлажак олиму фузалолари, донолари бўлишса...

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 1993 йил 25 мартдаги 157-сон қарорига мувофиқ Халқ таълими вазирининг 1994/95 ўқув йилида Ўзбекистон мактаб ва ҳунар-техника таълими ўқув муассасалари ўқувчиларининг умумтаълим фанлари бўйича республика олимпиадасини ўтказиш ҳақидаги 1994 йил 6 декабридаги 261-сон буйруғида олимпиадани ўтказиш тартиби, унинг босқичлари белгилаб берилган ва олимпиадани ўтказиш, Низоми тасдиқланган. Мазкур ҳужжатга асосан олимпиада тўрт босқичда ўтказилади. Ўтган йилнинг декабрь ойида ўқув муассасаларидаги I босқич муваффақиятли ўтди. Ҳозирги кунда туман (шаҳар) миқёсида сараланиш жараёни давом этаяпти. Учинчи босқич вилоятлар (Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри) да шу йилнинг февраль ойида ва тўртинчи босқич – Республика олимпиадаси 1995 йил баҳорги таътил кунларида ўтказилади.

Олимпиаданинг барча босқичлари тест синови топшириқлари асосида, III, IV босқичлари ЭҲМ ёрдамида ўтказилади. Шунингдек, фанларнинг характерига қараб амалий ва ижодий машғулотлар ҳам ташкил этилади.

Олимпиада – бу, энг аввало, истеъдодларни синаш ва уларнинг қизиқишларини, маълум бир фанга нисбатан намоён бўлаётган қобилиятларини аниқлаган ҳолда уларнинг лаёқатларига мос касбга йўллаш ҳамда бу ишда ўқитувчилар, методистлар, олимларнинг ҳамкорлигини таъминлаш борасида амалга ошириладиган ташкилий-педагогик тадбирдир. Шунингдек, бу тадбир республикамиз вилоятларида у ёки бу борада қилинган ишлар юзасидан ўзига хос ҳисобот вазифасини ҳам ўтайди. Айни чоқда вилоятлардан келган ўқитувчилар, методистлар ва олимлар тажриба алмашиб, мавжуд ўқитиш усулларининг таълим жараёнининг самарадорлигини оширишдаги ўрни, йўл қўйилган хато ва камчиликлар, уларни бартараф этиш йўллари ва умуман, фан истиқболи ҳақидаги режалари билан ўртоқлашиш имконига эга бўладилар.

Олимпиада бевосита унинг қатнашчиларига нима беради? Аввало, у қатнашувчига ўзини синаш имконини беради. Яна бир муҳим жиҳати шундаки, олимпиада туфайли ўқувчилар мустақил билим олишнинг фойдасини амалда ҳис этадилар ва бу уларни мақсадга йўналтирилган интилишларини амалга оширишга ўргатади. Қолаверса, турли вилоятлардан келган ўқувчилар ўртасида дўстлик ришталари куртак отади, бир-бирларини турмуш тарзи, қизиқишлари билан таништирадилар.

1995 йилги олимпиадани ўтказиш Низомида ўтган йиллардаги олимпиадаларга нисбатан айрим ўзгаришлар мавжуд. Чунончи:

– олимпиаданинг IV босқичида вилоятлар (Қорақалпоғистон Республикаси, Тошкент шаҳри) дан ғолиб чиққан биттадан ўқувчи иштирок этади (11-синф ўқувчилари фуқаролик ҳужжатлари билан бирга 3-4 см ҳажмдаги 2 та расм олиб келишлари шарт). Шунингдек, ўтган йилги республика олимпиадаси ғолиблари ҳам ушбу ҳуқуққа эгадирлар:

– республика олимпиадасида биринчи ўринни эгаллаган 9-синф ўқувчисига келгуси йилги республика олимпиадасининг сўнгги турида қатнашиш ҳуқуқини сақлаб қолган ҳолда унга педагогика билим юртига, иккинчи ва учинчи ўринни эгаллаган ўқувчиларга эса лицейларга кириш имтиёзлари берилади;

– олимпиаданинг III босқичи (шароит мавжуд жойларда I, II босқичларда ҳам) ЭҲМ ёрдамида ўтказилади.

Ҳозирги кунда олимпиаданинг биринчи босқичи якунланаяпти. Синовлар чиғириғидан ғолибона ўтиб, республика миқёсига чиққан ўқувчиларни қандай синовлар кутмоқда? Жойлардаги муаллимлар ўз шогирдларини якунловчи беллашувларга тайёрлашда нималарга эътибор беришлари керак? Ана шу саволларга жавоб бериш мақсадида ўзимизнинг "сир"имизни тўла очмаган ҳолда бу йилги олимпиаданинг якунловчи босқичида улар ҳукмига ҳавола этиладиган топшириқларни қисқача тавсифлаб ўтамиз.

Олимпиада иштирокчиларига икки хил топшириқ берилади. Биринчи топшириқ 50 та саволдан иборат тест-синовлари бўлиб, улар ўқувчилар томонидан ЭҲМда ечилади. Тест топшириқларининг 30 таси рус тилидан, 20 таси рус адабиётидан ташкил топган бўлади. Тест-топшириқлари амалдаги 1993 йилда нашр эттирилган таълим ўзбек тилида олиб бориладиган 5 – 11-синфлар учун "Рус тили ва адабиёти" фани дастури асосида ишлаб чиқилади. Тест топшириқларини тузишда ўқувчиларнинг рус тилидан мулоқот жараёнида сўз ва ибораларни ўз ўрнида ва тўғри қўллай олиш қобилиятларини аниқлашга алоҳида эътибор берилади. Шунингдек, топшириқлар ўқувчиларнинг лексик, фразеологик, морфологик ва синтаксисдан мавжуд билимларини аниқлашга мўлжалланади. Намунавий топшириқ сифатида қуйидагича саволлар бўлиши мумкин:

1. Гапни тўлдиринг.
2. Топшириқдаги жавобнинг тўғри вариантини танланг.
3. Маъно жиҳатидан энг яқин бўлган гапларни танланг.
4. Берилган таржиманинг тўғри вариантини аниқланг.
5. Берилган топшириқда тагига чизилган сўзнинг синоним (антоним) ини танланг.
6. Берилган гапларни маъно жиҳатидан мос тартибда жойлаштириб чиқинг.

Рус адабиётидан тузилган тест топшириқларида шоир ва ёзувчиларнинг ҳаёти ва ижоди билан боғлиқ фактларни аниқлаш билан бир қаторда уларнинг асарларидан берилган парчалар орқали уни қайси адибнинг қаламига мансублигини, уларнинг ёзма тили, баён усулини аниқлаш назарда тутилади. Бир астрономик соатда ечилиши лозим бўлган тест топшириқларининг ҳар бир тўғри жавоби учун 1,5 балл берилади, яъни барча топшириқларни тўғри еча олган ўқувчи максимал 75 балл тўплаши мумкин.

Иккинчи топшириқ юзасидан (ижодий ёзма иш) 9-синф ўқувчилари берилган мавзу ва режа асосида ижодий баён ёзадилар. 10-, 11-синф ўқувчилари эса таклиф этилган ва бошланғич гапи берилган ҳикояни давом эттиришлари лозим. Барча ёзма ишларнинг бир неча вариантлари таклиф этилади. Уларда Ватан, она, жонажон ўлка, севган касб, ардоқли адиб ва санъаткор, қадимий анъана ва удумлар, тарихий-маданий қадриятлар, экологик вазият, тинчлик, мамлакатимиз сиёсати ва иқтисодиёти, келажаги каби ранг-баранг мавзулар акс этади.

Ижодий ёзма ишнинг юқори баҳоси 25 балл.

Олимпиаданинг барча топшириқларига бериладиган баҳонинг умумий йиғиндиси 100 баллни ташкил этади.

Олимпиада якуни бўйича I, II, III ўринларни эгаллаган ўқувчилар Халқ таълими вазирлигининг дипломлари, 11-синф ғолиблари фан йўналиши бўйича олий ўқув юртларига имтиҳон ва тест-синовларисиз кириш имтиёзини берувчи махсус гувоҳнома билан тақдирланадилар. Уларнинг рўйхатлари ҳакамлар ҳайъати қарорига асосан Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигига топширилади.

9-синф ўқувчилари ўртасида биринчи ўринни эгаллаган ғолиблар ўзлари яшайдиган вилоятдаги педагогика билим юртига имтиҳонларсиз ва тест-синовларисиз, II ва III ўринни эгаллаган совриндорлар ўзлари яшайдиган вилоятдаги лицейларга ҳеч қандай синовларсиз қабул қилинадилар.

1994/95 ўқув йилида республика ўқувчилар олимпиадасини ўтказиш ҳақидаги халқ таълими вазирининг буйруғига асосан олимпиадада ўқувчилари мунтазам равишда совринли ўринларни эгаллаб келаётган ўқитувчиларнинг, шунингдек, жойларда олимпиадани ташкил этиш ва юқори савияда ўтказишда фаоллик ва жонбозлик кўрсатганларнинг меҳнатларини муносиб тақдирлаш ҳам кўзда тутилган. Хуллас, бу йилги олимпиада қизғин беллашувлар остида ўтиши кутиляпти.

Соҳиба АКБАРОВА, Республика ўқув-методика марказининг етакчи методисти.

Саҳнада қўғирчоқлар

Яқинда Наманган шаҳридаги Алишер Навоий номли драма театри таркибида давлат қўғирчоқ театри ташкил этилди. Театр Ҳусан Убайдуллонинг "Темирвойнинг саргузаштлари" саҳна асарини намойиш этиш билан бирга у ўз фаолиятини бошлади.

Томошагоҳ кичкинтойлар билан тўла. Чироқлар шундай ёритадики, киши ўзини гўё эртаклар оламида юргандай тасаввур этади. Спектаклнинг хаёлий қаҳрамонлари — кўзлари ўчиб ёниб турувчи Темирвой, шунингдек, Тариқбой, Олапар, Атласқанот ва барча ёвузликларни ўзида мужассамлаштирган, жаҳолат ва қабоҳат тимсоли сифатида танилган бўри ва ялмоғиз, қисқаси, эзгулик ва ёвузлик кучларнинг ўзаро муҳорабалари, яхшиликнинг ёмонлик устидан ғалаба қозониши кўрсатиб берилади.

Театр ижодий жамоаси қисқа фурсатда талайгина тадбирларни амалга оширди. Хуллас, ҳозир Хоразмда бўладиган V ёш томошабинлар театри фестивалида муваффақиятли иштирок этиш учун қизғин тайёргарлик кўрилаяпти.

М. АКМАЛОВ.

Ўзбекистон Халқ таълими вазирлигининг буйруғига илова

РЕСПУБЛИКА ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРЛИГИ МУАССАСАЛАРИ, ХЎЖАЛИК ҲИСОБИДАГИ ҚУРИЛИШ-ТАЪМИРЛАШ БОШҚАРМАЛАРИ БЎЙИЧА ҚОРА ВА РАНГЛИ МЕТАЛЛ ПАРЧАЛАРИ ЙИҒИБ ТОПШИРИШ ЮЗАСИДАН 1995 ЙИЛГА

ТАҚСИМОТ РЕЖАСИ

Муассаса номи	Қора металл парчалари (тонна ҳисобида)	Рангли металл парчалари (килограмм ҳисобида)			
		Жами	Қўрғошин	Алюминий	Мис
Андижон вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	460	6300	2100	2100	2100
Андижон педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Асака педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Бўз педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Андижон индустриал-педагогика техникуми	30	150	50	50	50
Андижон вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	600	7000	2332	2334	2334
Бухоро вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	460	4300	1400	1400	1500
Бухоро педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Бухоро индустриал-педагогика техникуми	30	200	68	68	64
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Бухоро вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	540	4800	1568	1570	1678
Қашқадарё вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	430	4200	1400	1400	1400
Қарши педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Шаҳрисабз педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Қашқадарё вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	510	4700	1560	1570	1570
Наманган вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	400	5400	1800	1800	1800
Наманган педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Чуст педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Косонсой педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Наманган вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	510	6100	2024	2038	2038
Самарқанд вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	520	8100	2700	2700	2700
Макаренко номидаги Самарқанд педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Ушинский номидаги Самарқанд педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Беруний номидаги Самарқанд педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Каттақўрғон педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Ҳарбий лицей	10	100	34	32	34
Самарқанд вилоят ўқув коллектори	10	100	34	32	34
ЖАМИ	670	8900	2968	2964	2968
Сурхондарё вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	350	5100	1700	1700	1700
Термез педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Ангор педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Денов педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Сурхондарё вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	460	5700	1896	1902	1902
Сирдарё вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	200	1800	600	600	600
Сирдарё педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Гулистон педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Сирдарё вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	280	2200	732	734	734
Жиззах вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	260	3500	1168	1164	1168
Жиззах давлат педагогика институти	80	200	68	68	64
Жиззах педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Жиззах вилоят ўқув коллектори	10	100	34	32	34
ЖАМИ	390	4000	1334	1332	1334
Тошкент вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	500	6000	2000	2000	2000
Ангрен давлат педагогика институти	70	400	132	134	134
Ангрен педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Бекобод педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Тошкент вилоят педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Тошкент вилоят ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	680	6950	2314	2318	2318
Тошкент шаҳар халқ таълими Бош бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	330	7300	2434	2432	2434
Низомий номидаги давлат педагогика институти	60	350	118	118	114
Крупская номидаги педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Ленин номидаги педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Ражабий номидаги педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Машинасозлик бўйича республика Ўқув-ишлаб-чиқариш маркази	30	150	50	50	50
Янги технология бўйича ўқув-ишлаб чиқариш маркази	30	150	50	50	50
Республика ўқув-ишлаб чиқариш маркази	20	100	32	34	34
Калонов номидаги олий педагогика билим юрти	30	100	32	34	34
Халқ таълими вазирлиги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Индустриал-педагогика техникуми	30	150	50	50	50
Республика ўқув коллектори	10	100	32	34	34
Республика музика мактаб-интернати	20				
Ҳарбий лицей	20				
Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институти	10				
"Нафис санъат" мактаби	10				
ЖАМИ	710	9000	2998	3006	2996
Навоий вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	350	3600	1200	1200	1200
Навоий давлат педагогика институти	70	400	132	134	134
Навоий педагогика билим юрти	30	100	32	34	34
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Навоий ўқув коллектори	10	100	34	34	32
ЖАМИ	470	4200	1398	1402	1400
Фарғона вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	460	6000	2000	2000	2000
Қўқон давлат педагогика институти	70	400	132	134	134
Қўқон педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Марғилон педагогика билим юрти	30	200	64	68	68
Хўжалик ҳисобидаги Фарғона қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Ҳарбий лицей	10				
Фарғона ўқув коллектори	10	100	32	34	34
Қўқон ўқув коллектори	10	100	34	34	32
ЖАМИ	630	7000	2330	2338	2332
Хоразм вилоят халқ таълими бошқармаси (ҳунар-техника билим юртлари учун)	400	3000	1000	1000	1000
Хива педагогика билим юрти	30	200	68	68	64
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Хоразм ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	450	3300	1100	1102	1198
Қорақалпоғистон Халқ таълими вазирлиги	480	7200	2400	2400	2400
Нукус давлат педагогика институти	60	400	134	132	134
Нукус педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжайли педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Беруний педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Чимбой педагогика билим юрти	30	150	50	50	50
Хўжалик ҳисобидаги қурилиш-таъмирлаш бошқармаси	10				
Қорақалпоғистон ўқув коллектори	10	100	32	34	34
ЖАМИ	680	8300	2766	2766	2768

ИҚТИСОДГА ЙЎНАЛТИРИЛАДИ

Бугунги митти болажон келгусининг эгаси бўлади. Фикрли, билимли ва уддабурон кишилар эса соғлом жамиятни қуради. Бунинг учун ҳозирданоқ фарзандларимиз тарбиясига катта эътибор беришимиз жоиз. Бу борада уйғоқ қалбли кишилар актив фаолият кўрсатаяптилар. Улардан бири Низомий номидаги педагогика институтининг кафедра мудири, педагогика фанлари номзоди Зуҳра Валиевадир. У бир неча йилдан буён болаларга бо чаданоқ иқтисодий билим бериш бўйича илмий тадқиқотлар олиб бормоқда.

Пойтахтимиздаги 25-болалар боғчаси қошида ташкил этилган иқтисодга йўналтирилган ўқув комплекси Зуҳрахоннинг саъй-ҳаракати туфайли юзага келди.

Яқинда комплекснинг презентацияси бўлиб ўтди. Унда республика Президенти девони консультанти Ислом Турсунов, республика Вазирлар Маҳкамаси сектор мудири Муҳсин Муҳиддинов, республика халқ таълими вазири Жўра Йўлдошев, республика Халқ таълими вазирлиги мактабгача тарбия бошқармаси бошлиғи Ҳамида Аҳмедова, шу соҳага дахлдор мутахассислар, олимлар ва бошқалар иштирок этишди.

Дастлаб комплекс иши билан яқиндан танишилди. З. Валиева қилаётган ишлари хусусида батафсил сўзлаб берди. Сўнгра кичкинтойлар "Билимлар кошонасига ташриф" деб номланган адабий-бадиий сюжетли композиция намойиш қилишди.

Шундан кейин "Иқтисодий тарбия — ижтимоий зарурат" мавзуида давра суҳбати бўлиб ўтди. Унда мутахассислар комплекс юзасидан ўз фикр ва мулоҳазаларини баён этдилар.

— Бошланган иш тажрибасинов ишларидир. Уни кенг ёйишга ҳали эрта. Ижодий изланишни қўллаб-қувватлаш ва уларга кенг лаборатория тартибида ишлашлари учун шарт-шароит яратиб бериш керак, — деди И. Турсунов.

Ундан сўнг М. Муҳиддинов ва Ж. Йўлдошевлар ҳам ўз фикрларини баён этдилар.

Тадбир ғоят мароқли ва файзли тарзда ўтди.

Шарофат ИСКАНДАР қизи.

КЕНГАШ ЙИҒИЛИШИ БЎЛДИ

Республика Маънавият ва маърифат жамоатчилик марказининг ғоялар, фикрлар ва дастурлар жамғармаси бўлими қошидаги ватанпарварлик ва ахлоқ-одоб кенгашининг навбатдаги йиғилиши бўлиб ўтди. Йиғилишда марказ раҳбари, академик Э. Юсупов, Яккасарой тумани маҳалла оқсоқоли Ориф ҳожи Алимаҳсумов, Чилонзор тумани маҳалла оқсоқоли Абдураҳим Қаюмов, Тошкент педагогика институти олимлари Р. Каримов, М. Лафасов, "Мулоқот" журнали бош муҳаррири Б.Бойқобулов, Халқ таълими вазирлигининг масъул ходими Т.Тошлонов, марказ хизматчилари ҳамда газета ва журналлар вакиллари иштирок этдилар.

— Маънавият ва маърифат борасида долзарб муаммолар жуда кўп, — дейди Эркин Юсупов сўзга чиқиб. — Истиқлол туфайли миллий қадриятларимиз тикланаётган бугунги кунда миллий тарбия масалаларига янада эътибор қаратиш зарур бўлади. Келажагимиз эгаларини боғча ёшиданоқ миллий қадриятлар асосида вояга етказишимиз даркор. Республикамиз тараққиёти хориждан мол олиб келиб сотиш билан ривожланмайди. Балки, ёшларимизни билимли, имон-эътиқодли қилиб тарбиялаш, фан-техника сирларини чуқур эгаллашига эришиш орқали эришилади.

Сўзга чиққанлар маҳалла оқсоқолларининг фарзандлар тарбиясидаги роли, тўйларни камҳарж қилиб ўтказиш зарурлиги хусусида тўхталдилар. Б. Бойқобулов Маънавият ва маданият марказининг иши тобора жонланаётгани, бу ишга иймонли қарияларни кенг жалб этиш муҳимлиги, халқимизда миллий ғурурни қарор топтириш зарурлиги ҳамда "Маҳалла" жамғармаси тўй ўтказиш йўл-йўриқларини ишлаб чиқиши лозимлиги ҳақида гапирди. Мазкур бўлим мудири, фалсафа фанлари номзоди З. Давронов хизматчи аёллар иш соатини маълум даражага қисқартириш билан уларнинг бола тарбияси билан шуғулланишига кўпроқ имкон яратиш мумкинлиги ҳақида қимматли фикрларни айтди. Йиғилганлар кенгаш фаолиятини мазмунан янада бойитиш, турли мавзуларда фикрлар, энг яхши таклиф ва мулоҳазаларни йиғиб, уларни амалда жорий этиш йўллари хусусида ҳам келишиб олдилар.

Замира ТЎЛАГАНОВА.

"Маърифат" хабарлари

Одоб — инсон кўрки

Бухоро шаҳридаги 24-кўзи ожиз болаларнинг махсус мактаб-интернатида одоб ва ахлоқ, таълим ва тарбияга бағишлаб адабий кеча ўтказилди. Бухоролик атоқли шоир, таржимон, таниқли исломшунос Садриддин Салим Бухорий, филология фанлари номзоди Самад Азимов, вилоят маънавий маданият марказининг раҳбари Рўзимурод Маҳмудовлар йиғилганларга ахлоқ ва одоб инсон кўрки эканлиги, маориф, тарбия, тариқат ва маърифат ғояларини тарғиб қилиш борасидаги ишлар ҳақида муфассал гапириб бердилар.

Акбар ҲАЙДАРОВ

Биринчи қалдирғочлар

Ҳамза тумани тасарруфида жойлашган Тошкент самолётсозлик лицейида турли кечалар, қизиқарли викториналар ва тадбирлар ўтказиб туриш анъанага айланган. Бироқ бу галги ўтган тадбир лицей тарихи зарварақларига алоҳида битиладиган бўлди.

Шу куни лицейнинг илк қалдирғочлари мустақил ҳаётга йўлланма олишлари муносабати билан ташкил этилган тантана байрамга айланиб кетди.

Лицей директори Қ. Йўлдошев тантанани очиб, биринчи қалдирғочларни қизғин табриклади. Шундан сўнг уларга эсдалик совғалари ҳам улашилди.

Кеча сўнгида лицей битирувчилари ўзлари тайёрлаган дастур бўйича куй ва қўшиқлар ижро этиб, йиғилганларни хушнуд этди.

Мукаррам ТОЛИПОВА.

Мураббийлар ҳақида ҳикоялар

ИЗЛАРИДА ГУЛЛАР УНАДИ

Ўзбекистонда ўсимликшунослик соҳаси бўйича биринчи профессор аёл Ҳалима опа Отабоева ҳақида илгари ҳам бир-икки илиқ фикрлар эшитган эдим. Лекин ўзларини шахсан танимасдим. Яқинда у киши билан танишиш, суҳбатларини олиш мақсадида Тошкент давлат Аграр университетига бордим.

Ўша куни айни қишнинг чилласи, кун пешиндан оққан бўлишига қарамасдан ҳарорат анча юқори даражада эди. Ҳалима опанинг иш кабинетига кирганимизда, у киши уч-тўрт ҳамкасблари билан ўтиришган экан. Уларнинг деярли ҳаммаси аёллар эди. Шундай бўлишига қарамасдан, қандайдир ички бир туйғу билан Ҳалима опани дарров таниб олдим.

— Ҳалима опа сиз бўлсангиз керак, а, — мурожаат қилдим у кишига.

— Ҳа менман, келинг синглим, — хушмуомалалик билан қайтарилган жавобдан руҳланиб, мақсадимни баён этдим.

— Қаранг-га, қанақа иссиқ бўляпти, қишки кийимлар оғирлик қилиб қолаяпти, — шунчаки мавриди учун гапирдим пальтомни илгакка ила туриб.

— Шуни айтмайсизми, қиш қишлигини қилса яхши-да. Сабаби, табиатда ҳар фаслнинг ўз ўрни, ўз вазифаси бор. Ҳар фаслнинг ўсимликлар дунёсига таъсири ўзига хос. Масалан, мана шу илиқлик кузги экинларга, айниқса, кузги буғдойга салбий таъсир кўрсатмаса деб қўрқаяпман.

Ҳалима опанинг бу сўзлари менга шу ҳақиқатни англатдики, ҳар бир инсон ҳаётга, табиатга, умуман борлиққа ўз касби нуқтаи назаридан муносабатда бўларкан. Албатта, бу ҳолат ўз касбини севган кишилардагина бўлса керак.

"Токи дунёда биттагина аёл мавжуд экан, у ҳақда ҳамиша қандайдир янги гап айтиш мумкин", — деган экан қайсидир бир хорижий файласуф. Ҳалима опа Отабоева билан суҳбатлашиб ўтириб, ўша файласуфнинг гаплари нақадар ҳаётий эканлигига яна бир карра имон келтирдим. Ахир осонми, рўзғор, бола-чақа ташвишидан ортиб, илм заҳматлари билан ҳамнишин бўлиш?! Игна билан қудуқ қазиб илмда янгилик қилиш?!

Ҳалима Отабоева худди ана шу серзаҳмат, сермашаққат йўлни танлаган аёллардан. Ёшлик йиллари қийинчилик пайтларга, суронли йилларга тўғри келган бўлса-да, ўша даврларни мамнуният билан эслайди, тақдиридан хурсанд.

— Мана шу соҳани танлашимда ойим Шаҳрибону Исмоилованинг таъсири кучли бўлган, — хотирлайдилар олима. — У киши табиатни ниҳоятда севувчи, шоиртабиат, ҳассос қалб, санъатга иштиёқманд аёл эди. Ўзлари мактабда ўқитувчи бўлиб ишлар эдилар. "Табиат меҳнатинг мевасини жуда тез қайтаради. Ерга бир ҳовуч уруғ ташласанг, озгина фурсатдан сўнг бир этак ҳосил беради", — дер эдилар.

Отам Назарали Отабоев ҳам ўз даврининг ташкилотчи, зиёли кишиларидан эди. Бизнинг яхши ўқишимиз, чуқур билим олишимиз учун барча имкониятларни яратиб беришга ҳаракат қилардилар.

Шундай қилиб, 1958 йилда К. А. Тимирязев номидаги Москва Қишлоқ хўжалиги академиясининг агрономия факультетини тугалладим. Бир йилча Тошкент областидаги "Ховос" уруғчилик давлат хўжалигида агроном бўлиб ишладим.

Дарҳақиқат, кези келганда таъкидлаб ўтмоқ жоизки, Ҳалима Отабоеванинг шундан кейинги роппа-роса 35 йиллик ҳаёти ва фаолияти илмга бағишланди. Ўсимликшунослик соҳаси бўйича изланишлар, интилишлар билан кечди. Даставвал аспирантурани тугатди. Тошкент давлат қишлоқ хўжалиги институти (ҳозирги Аграр университети)да ассистент бўлиб ишлади. Йиллар ўтиб фан номзоди, фан доктори, профессор унвонларини олди. Қанча-қанча диплом иши ёзувчи талабаларга, аспирантларга раҳбарлик қилди. Хуллас, бир сўз билан айтганда, касбини севиб, улуғлаб кам бўлмади. Эл-юртнинг оғирини енгил қилди, эл-юрт орасида обрў-эътибор қозонди. Ахир, бир инсон учун, бир аёл учун бундан ортиқ толе, бундан ортиқ бахт борми дунёда?!

Илмлиларнинг ичида ҳам илмлиси бўлади. Ҳақиқий илмли киши ниҳоятда камтарин, ҳар бир сўзида бир олам маънони мужассамлаган бўлади, — дерди талабалик пайти бир ўқитувчимиз. Ҳалима опа ҳам ниҳоятда камтарин аёл экан. Ўзлари, оилалари, илмий ишлари хусусидаги саволларимизга тортиниб, қисқа-қисқа жавоб қайтардилар. Фақат ўсимликшунослик фани муаммолари, республикамиз деҳқончилигини ривожлантириш, Ўзбекистоннинг иқлим шароити, талабаларни бу соҳага қизиқтиришда асосий диққат-эътиборни қаратиш лозим бўлган нуқталар ва бошқа қатор табиат билан, ўсимликлар билан боғлиқ мавзуларда талантли олимларга хос янги ва ёрқин фикрлар айтдиларки, умримда биринчи марта ўсимликлар дунёсини жонли қиёфада тасаввур қила олдим.

Орзулар, умидлар, режа ва мақсадлар — инсоннинг ҳамишалик йўлдоши. Янги йилнинг биринчи куни умрининг 60-довонига қадам қўйган талантли олима Ҳалима Отабоеванинг бу йилдаги орзулари, режалари бир олам. Зеро, у кишининг нияти дунёни яшиллантириш, мақсади она-заминни боғроғларга, турфа экинларга, гулу гулзорларга буркаш билан боғлиқ.

Ҳалима опа билан хайрлашар эканман, хаёлимга беихтиёр "Қадамингда гуллар очилсин!" деган халқ қўшиғининг сатрлари туша верди. Ўйладимки, бу қўшиқ Ҳалима опага ўхшаган яратувчи инсонлар учун тўқилган. Шунинг учун ҳам у киши билан "Орзуингиз йўлдошингиз бўлсин, изларингизда гуллар унаверсин!" — деб хайрлашдим.

Зубайда УСМОНОВА.

Тўлан НИЗОМ

ВАТАН ҲАҚИДА ҚЎШИҚ

(“Ҳумо“ достонидан парчалар)

I.

Ярим кеча. Шоир Абдулла Ориф —
Оқ қоғоз бетига ёзур дил ёриб,
Юз бора ўчирар, кўчирар ҳориб,
Ҳар сўзни туширар қонига қориб,
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Минг йиллар қатига учди хаёли,
Уни сескантирди тарих шамоли,
Кўзига кўринди Турон аҳволи,
Кейин титраб қолди япроқ мисоли,
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Юраги орзиқди кўпни билай, деб,
Аждодлар тирилди суҳбат қилай, деб,
Улуғлар йиғилди, мен ҳам йиғлай, деб,
Абдулла боламни бошин силай, деб,
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Руҳида юксалди буюк бир талаб,
Бобур изларидан юрди жадаллаб,
Йўлда бошлаб кетди девона Машраб,
Шунчалар бўларми тақдири матлаб,
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Шоир чўчиб тушди, қизил Инқилоб,
Қийғоч кўзларини айлади селоб,
Шўролар қаҳратон қишдаги офтоб —
Ўлкани совутди, ва қилди хароб,
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Икки дарё бўйлаб экилган пахта—
Поёндоз бўлганда катта пойтахтга,
Миллий зуғум деди: "Сен,
мени мақта!"
Чин виждон бўлмаса,
чин шеър қаёкда!
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Эркин нафас олди оғриган юрак,
Қонли курашлардан соғ қолди тилак,

Армон, армон эди, Истиқлол
демак —
Шоир демак, шеъри рост, ҳалол
демак.

Шоир ўчмас гулхан, аланга экан.
Унинг ёғдулари оламга экан.

Шахдам босиб келур дуркун
бир авлод,
Орзу, ниятлари иллатдан озод,
Энди, Ўзбекистон, қурар зўр ҳаёт,
Шоир илҳомлари уни айлар шод.
Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

Тонг отар очилди шоир эшиги,
Мутал Бурхон келди, сойдай тошиқиб,

Ориқ бармоқлари куйлар ошиғин —
Қуёшга кўтарди Ватан қўшиғин:
"Улуғ халқ қудрати жўш урган замон,
Оламни маҳлиё айлаган диёр".

Шоир ўчмас гулхан, аланга экан,
Унинг ёғдулари оламга экан.

II

Муҳташам кошона. Халқ
фарзандлари —
Заковат кўрсатур олий анжуман.
Бунга зўр вакиллар —
ўз дилбандларин
Юбормиш ҳар битта вилоят, туман.

Мадҳия куйланур, унинг садоси,
Муаззам бинога сиғмай кетади.
Ватан болаларин жўшқин навоси,
Узоқ-узоқларга бориб етади.

Тошкент кўкрак тутар баланд авжига
Фарғона водийсин қоплайди оҳанг.
Сир, Аму тўлғонар нурли мавжидан,
Қулоқлар остида сўзлари жаранг.

Баралла эшитди далада деҳқон,
Ишчи юрагида ҳаяжон, ҳавас,
Қўшилиб куйлайди қирларда чўпон,
Менга-чи, бу қўшиқ менга муқаддас.

Ахир, эрк нимадир, озодлик нима!
Унинг ғуруридан бебаҳра ўсдим.
Мустақил бўлмаган юрт сувда кема,
Унинг замзамига мен ҳам ғарқ
тушдим.

Шеъримнинг мазмуни шакли ўзгарди,
Ёлғон туйғуларга бўлдим-а асир...
Ҳатто, ўз динимдан руҳим тўзганди,
Аммо, виждонимга қилмади таъсир.

Буюк бир ҳодисот: Бўлди Истиқлол
Унинг қўшиғини куйлайман жондан.
Юрагим ёнганда қуёши мисол,
Қаёққа кетаман Ўзбекистондан.

Бутун халқ куйлайди, унга жўр бўлиб,
Оташин Юрт Боши Куйлар мардона.
Миллат ўз қўшиғин айтади тўлиб,
Уни тинглар энди замин, замона.

Мен куйлаб, қувониб битаман достон,
Тилимда минг бора шу бўлур такрор:
"Улуғ халқ қудрати жўш урган замон,
Оламни маҳлиё айлаган диёр".

Соғлом авлод учун

МИЛЛИЙ ЎЙИНЛАР

Боланинг ўсиши ва тарбиясида ўйин катта аҳамиятга эга. Абу Али ибн Сино, Фирдавсий, Алишер Навоий ва бошқа улуғ мутафаккирлар болаларнинг ўзлари яшаб турган муҳитни яхши билишларида ўйинлар катта аҳамиятга эга эканлигини таъкидлашган. Чиндан ҳам бола ҳеч қайси фаолиятида ўйиндагидек тиришқоқлик, эпчиллик ва матонат кўрсатмайди. Қизиқарли уюштирилган ўйинга бола бутунлай берилиб кетади.

Болалар учун ўйин натижаси, ғалаба, муваффақият ҳамма вақт ҳам аҳамиятли бўлавермайди, ўйин пайтларида учрайдиган тўсиқ ва қийинчиликларга қарамасдан, ўйин жараёни кўпроқ ёқади. Ўйин жараёнида эса тарбиячининг улкан имкониятлари мавжуддир. Болалар учун ўйин “ёлғондакам“ ҳаракат эмас, у ҳақиқий, инсоннинг ўзига хос фазилатларини ва хулқ-одатларини талаб этувчи меҳнатдир. Болаларда фойдали ҳаракат ҳамда одатларни ривожлантиради. Ўйин вақтида болалар ўзларини кўпинча эркин ҳис қиладилар.

Тавсия этилаётган ўйинлар болалар томонидан ўйналиб келинаётган бўлиб, улардан республикамизнинг баъзи туманларидагина фойдаланилмоқда. Тадқиқот ишларимизнинг асосий вазифаси бу ўйинларни йиғиш, тўплаш, уларга замонавий талаблар қўйиб, ҳозирги дастурларни қайта ишлаш жараёнида янги ўйинлар билан бойитиш, энг муҳими, кенг тарғиб қилиш.

Халқ педагогикаси болаларга тарбиявий йўналишда таъсир этувчи аниқ воситаларга ниҳоятда бойдир. Ҳаракатли ўйинлар ўқув жараёнини аъло даражада тўлдира олади. Демак, биз ўйинларни болаларни меҳнатга тайёрлашда ҳамда уларнинг ўсиши ва тарбиясида муҳим восита, услубият деб тан олишимиз лозим. Ўйин вақтида болаларда қандай ҳолатлар оқсаётганлиги ва тарбиячиси келгусида кўпроқ нималарга эътибор бериши кераклиги яққол сезилади.

Ўйинни ўтказаётган ўқитувчи ўқувчиларнинг хатоларини тузатиб бориши, уларнинг ташаббускорлигини тақдирлаши, агар лозим бўлса энг яхши йўлни кўрсатиб туриши керак. Бундан ташқари болаларнинг ўйинга нисбатан шахсий қарашларини билиш ҳам катта аҳамиятга эга. Бирбирига ёрдам бериш, ўз вақтида шеригини қутқара олиш каби хислатларни ривожлантириб бориш ниҳоятда фойдалидир.

Яна бир нарсани эслатиб ўтиш муҳим аҳамиятга эга. Ҳозирги пайтда биз жисмоний тарбия йўриқномасида ҳам, дастурда ҳам янги миллий ўйинларни кенг миқёсда мактабгача ёшдаги болаларга ва мактаб ёшидаги болаларга жисмоний тарбия дарслари, дарсдан ташқари пайтлари, соғломлаштириш вақтларида жорий қилиш ва қўллашни тарғиб қилиб келаётирмиз. Бу ўринда Жиззах вилоятининг Фориш туманида кенг тарқалган ва жисмоний тарбия ўқитувчиси, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган халқ таълими ходими Умр Исломов томонидан қўлланиб келаётган миллий ўйинларни алоҳида таъкидлаб ўтиш жоиздир. 1993—94 ўқув йилида республикамизнинг барча вилоятларида, Тошкент шаҳрининг ҳамма туманларидаги мактабларида тарғибот ишлари олиб бориб, 12 та миллий ўйинлар бўйича шаҳар биринчилигини ўтказишга муяссар бўлдик. Бунда Шайхонтоҳур туманидаги 276, 169, 119-мактаблар фаол иштирок этишди. Лекин кўпчилик мактаблар орасида биргина Мирзо Улуғбек туманидаги 99-мактаб ғолиб чиқиб, Форишда ўтказилган 1994 йил миллий ўйинлар Олимпиадасида қатнашиш шарафига муяссар бўлди.

Илк бор республикамизда 1994 йил май ойида ўтказилган миллий ўйинлар олимпиадасида матбуот ва телевидениеда кенг тарғиб қилинган бўлса ҳам, уларни мактабларда кенг жорий этиш мақсадга мувофиқдир.

“БЎРОН“

(Бу ўйин 4-синфлардан бошлаб, бошқа синфларда ҳам ўтказилиши мумкин).

Ўйин кенг майсазор майдонда, спорт зали ёки спорт майдонида ўтказилса ҳам бўлади. Болалар икки жамоага ажратилиб, (қизлар алоҳида бўлгани маъқул) ва майдон ёки залнинг бир томонига сафланиб турадилар. “Бўрон“ ўйинига 300—500 грамм келадиган белбоққа тугилган, бир учи қўл билан ушлашга қулай тугунча бўлиши лозим. Майдоннинг бир чеккасига 1,5 метр чамаси доира чизилади.

Ўйин ҳакамнинг тугунчани камида 30 метр масофага улоқтириши билан бошланади. Жамоа аъзолари югуришиб, тугунчани олишади. Сўнгра бир-бирларига узатишиб, доира — маррага олиб келиб ташлаши керак. Ўйинда тугунчани биринчи бўлиб маррага ташлаган команда ғолиб бўлади.

Қоидалар: бу ўйин АҚШ спорт тури — Регбига ўхшаб кетганлиги учун ўйинчилар тугунчани бир оз куч ишлатиб тортиб олишлари мумкин. Туртиш, силташ, чалиш, кийимидан ушлаш эса ман этилади.

“ОЛИБ ҚОЧАР“

(Бу ўйинда 3—11 синф ўқувчилари қатнашишлари мумкин).

Ўйин спорт залида ёки майдончада ўтказилади. Ўйинни бошлаш учун синф ўқувчиларидан 5 кишидан иборат ўғил ва қиз болалар жамоалари тузилади. Ҳар иккала жамоага майдон ёки залнинг иккала чеккаси ва ўртасига баскетбол жарима тўп ташлаш учун 1,5 метрга тенг биттадан доира чизилади. Ўйин ушбу доирадан бошланади. Фақат доира ўртасига теннис коптокчаларига ўхшаган латта ва матодан қилинган 15—20 дона коптокчалар тўплаб қўйилади. Доира ичида коптокчаларни қўриқловчи сардор туради. Бошқа команда ўйинчиларидан ҳар сафар 3 киши ҳужум қилиб, коптокчаларни олиб қочишга тиришадилар. Лекин сардор бунга йўл қўймайди. Ҳужумчи ўйинчилар қанча кўп коптокни олиб қочса, ўша команда ғолиб деб топилади.

Қоидалар: қўриқловчи ўйинчи қўли ёки оёғи билан ҳужумчиларни қайтариши мумкин, агар ўйинчига тегса, у ўйиндан чиқди деб ҳисобланади. Уларнинг ўрнига жамоадаги иккита сақланган ўйинчилар тушадилар.

“ЧАВАНДОЗ“

(“Ўйиннинг биринчи тури 3—4, 5—9 синф ўқувчилари учун)

Ҳар бир синфдан 10—12 ўйинчидан иборат гуруҳ тузилади. Гуруҳлар учун 7х9 метр катталикдаги тўртбурчаклар чизилади. Имконият бўлса волейбол майдончасидан ҳам фойдаланиш мумкин. Ҳар бир гуруҳ ўз навбатида иккитадан жамоага бўлинади. Улар ўзларига ном (масалан, “Лочин“, “Зафар“) қўйишади. Фараз қилайлик, майдонда “Лочин“ ва “Зафар“ командалари. “Лочин“ командаси ўйинчилари тўртбурчакнинг ўнг ёки чап томонидан, чизиқ ташқарисида, тўртбурчак ичкарисига қараган ҳолда ёнма-ён сафланадилар. Қуръа ташлаш усули билан “Зафар“ ўйинчилари тўртбурчак ичига тушадилар ва уларнинг вазифаси эркин ҳаракат қилиб юришдан иборат.

Ўқитувчининг ишорасига биноан “Лочин“ жамоасининг ўйинчиси бир оёғини тиззадан, чап қўлини эса тирсакдан букиб орқага қўйиб, тўртбурчак ичига киради. Унинг вазифаси — бир оёқда сакраб юриб, ўнг қўли билан “Зафар“ ўйинчиларини ушлашдир, яъни кафти-панжаси билан бегона ўйинчининг бирор жойига тегса, бас. Шу вақтнинг ўзидаёқ “Зафар“нинг ўйинчиси тўртбурчакдан чиқиб, белгиланган жойга бориб туради. “Лочин“ жамоасининг ўйинчиси эса навбатдаги ўйинчини ушлаши 15-20 секундгача давом этади. Бунинг учун “Лочин“ жамоасининг қолган ўйинчилари бир хил мақомда 1 дан 20 гача овоз чиқариб санайдилар. Шу вақт ичида “Зафар“нинг неча ўйинчиси ушланганлиги ҳисобланиб чиқилади. Сўнг ўйин давом этади, бу сафар “Зафар“ жамоаси тўртбурчак ташқарисига чиқади ва биттадан ўйинга киришиб, “Чавандоз“ сифатида тойчоқларни ушлашга ҳаракат қилади. Бу сафар ҳам барча ўйинчилар ўйинда иштирок этиб бўлгандан сўнг, ўқитувчи иккала жамоани сафлантириб, ким қанча ўйинчини ушлади деб ҳисоб-китоб қилади, ўйинчилари энг кам ушланган команда ғолиб чиқади.

Талъат УСМОНХЎЖАЕВ,
А. Авлоний номидаги ХТХМОМИ жисмоний тарбия ва чақириққача ёшларни тайёрлаш кафедраси мудири, доцент.“

(Давоми бор).

КИТОБХОНЛАР КЎПАЯДИ

Ҳозирги пайтда мактаб кутубхоналарини марказлаштириш яхши натижалар бермоқда. Бу усул кутубхоналарга янги адабиётлар олиш учун ажратилаётган маблағдан режали фойдаланишда, китобхонлар учун зарурий маълумотларни тахт қилиб қўйишда ҳамда янги адабиётларнинг мунтазам келиб туришини таъминлашда қўл келмоқда. Республикамизнинг бир қатор вилоятларида, жумладан, Фарғона, Тошкент, Сирдарё, Жиззах, Навоий, Хоразм ҳамда Қорақалпоғистон Республикасида бу борада ибратли ишлар амалга оширилмоқда.

Яқинда шундай илғор тажриба майдонларидан бири бўлган Олмалиқ шаҳридаги мактаб кутубхоналари тизимини марказлаштириш базасида "Илғор тажриба мактаби"нинг навбатдаги ўқув машғулоти бўлиб ўтди. Унинг мавзуси бўлган "Ўқитувчи ва ўқувчиларга кутубхона — библиография хизматини такомиллаштириш" кун тартибининг асосий масаласи бўлди. Мактаб кутубхоналари ишини шу тахлит ташкил этган вилоятлардан келган вакиллар Олмалиқ шаҳри мактабларида бўлишиб, кутубхоналар фаолияти билан яқиндан танишишди. 20-мактаб кутубхоначиси Р. Ҳожимуҳаммедованинг ўқитувчилар билан ахборот ишларини олиб боришдаги услуби, 19-мактаб кутубхоначиси Ш.Қосимованинг ўқитувчилар билан ҳамкорликда адабиётлар тарғиботи ҳамда оммавий тадбирларни ташкил этиш борасидаги тажрибалари иштирокчиларда қизиқиш уйғотди. Бу каби ишларнинг бошида Олмалиқ шаҳар халқ таълими бўлими кутубхоналар фонди методисти В. Ишенко турибди. Шу ўринда шаҳар халқ таълими бўлими мудири Қ. Холматовнинг мактаблар кутубхоналари тизимини марказлаштиришга бўлган хайрихоҳлигини ҳамда фаол ёрдамини айтиб ўтиш жоиз.

Бу янгиликнинг натижаси ўлароқ, ҳозир шаҳар кутубхоналари ўзларига 96,7 фоиз китобхон ўқитувчи ва ўқувчиларни жалб этган. Кўриниб турибдики, мазкур марказлашувнинг жойларда ташкил этилиши кутубхоналарга ўқиш-ўрганиш учун келувчилар сонини сезиларли равишда кўпайтиришга хизмат қилар экан.

Раиса РАТНЕР,
Республика илмий-педагогика кутубхонаси илмий-методика бўлимининг бошлиғи.

“ЯККАНИҲОЛ“НИНГ САХОВАТИ

Халқимиз азал-азалдан ниҳолни етти хазинанинг бирига ўхшатади. Албатта, ниҳолнинг рамзий маънолари жуда кўп. Тошкент шаҳридаги Яккасарой туманида фаолият кўрсатаётган "Якканиҳол" комбинати ҳам ана шу эзгу ниятлар сарчашмасини ўзида мужассамлаштириш ниятида ташкил этилган бўлса, не ажаб.

Бозор иқтисодиёти даврининг айрим қийинчиликларига қарамай, комбинат жамоаси ўз фаолиятини мактаблар билан ҳамкорлик қилишдан бошлади. Чунончи, айни пайтда тумандаги 18 та мактаб ўқувчиларини турли хилдаги қандолат маҳсулотлари, сариёғ, гўшт ва иссиқ овқат билан таъминлаб келаяпти.

— Жамоамиз туман матлубот жамияти ҳамда туман халқ таълими бўлими билан доимий ҳамкорлик қилиб келади, — дейди комбинат раҳбари Абдурашид Абдухалилов. — Бу ҳамкорлик шартларига кўра 18 та мактаб ўқувчиларини озиқ-овқат, тансиқ таомлар билан таъмин этаяпмиз. Жамоамизнинг хайрли ишни амалга оширишда тутган ўрни ҳам таҳсинга лойиқ. Иқтисодий қийинчиликларга қарамай ташкилот ва муассасалар билан шартномалар тузиб, арзон нархларда маҳсулотларни сотиб оламиз ва ўз вақтида ўқувчиларга етказиб берамиз. Мақсадимиз, республикамиз Президенти фармонларини бажара бориб, келажак ворисларимиз бўлган ёшларни ҳар жиҳатдан тўла таъминлашдан иборатдир.

Суратларда: комбинатда тайёрланаётган маҳсулотлар ўқувчиларга тортиқ қилинмоқда.

Х.МИРЗАКАРИМОВ олган суратлар.

ЭЗГУ МАНЗИЛЛАР

Ўқитувчининг ҳаёти дарёга ўхшайди — битта ўзандан бир маромда тинимсиз оқади. Ташқаридан қараган одам унда бир хилдаги турмуш тарзини кўради: уй-мактаб-дарс-танаффус-уй... Бир хилдаги сабоқ, бир-бирига ўхшаган болалар. Лекин, бу сокин ҳаёт замиридаги долғалар, туғёнларни шу соҳада ишлаган инсонгина ҳис этади.

Ўз касбини севган, ардоқлаган, машаққатлардан чўчимаган, қисқаси 53 йилдан бери маориф соҳасида фидойилик билан меҳнат қилиб келаётган ардоқли устозлардан бири Тошвой ака Каримовдир.

Яқинда Тошвой аканинг мўъжазгина хонадони дўсту ёрларининг, шогирдлару маҳалла аҳлининг табрикларига тўлди. Чунки устоз 70 ёшга қадам қўйдилар.

Ўрта бўйли, қотмагина, пешонасини қалин ажин қоплаган, кўзлари ҳамиша кулиб турадиган устозни шогирдлар меҳр билан бағриларига босар эканлар, бир зум бўлсин ўзларини болаликка қайтаргандек ҳис қилдилар, устоз бағрининг иссиқлигини туйдилар.

Тошвой ака ўз фаолияти давомида юзлаб болаларга математикадан таълим бердилар, болаларга меҳр-муҳаббат, Ватан туйғуларини сингдира билдилар. Ҳозирги кунда у кишининг қўлида тарбия топганларнинг кўпи йирик олим ва жамиятимизнинг ардоқли кишилари, 36 нафари эса математика муаллими...

Халқимизда: "Сен ўз касбингни ардоқласанг, эл-юрт,она-Ватан сени ардоқлайди",— деган доно ўгит бор. Ўз касбини ардоқлаган Тошвой ака Каримов ҳам шогирдлари ардоқлаган севимли устоздир.

Етмиш йил. Эзгуликнинг етмиш довони. Ўзгаларга-да устоз забт этган эзгу манзиллар насиб этсин.

А. ЙЎЛЧИЕВ,
Акмал Икромов тумани халқ таълими бўлими мудири.

А.Авлоний номидаги халқ таълими ходимлари малакасини ошириш Марказий институтида 1995 йил февраль ойида режа бўйича навбатдаги курслар ишлай бошлайди. Унга қуйидаги соҳаларнинг мутахассислари таклиф қилинади.

1. Туман ХТБ методкабинет мудирлари — ўзбек гуруҳи -1-28 февраль.
2. Туман ХТБ тарих фани методистлари -ўзбек гуруҳи -1-28 февраль.
3. Олий ва биринчи тоифали рус ва ўзбек мактабларининг инглиз тили ўқитувчилари -аралаш гуруҳи -1-28 февраль.
4. Ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиларининг методбирлашма раҳбарлари -ўзбек гуруҳи -1-28 февраль.
5. Кимё ўқитувчилари методбирлашма раҳбарлари -ўзбек гуруҳи -1-28 февраль.
6. Янги дастур асосида тарих ўқитувчилари -ўзбек гуруҳи - 1-28 февраль.
7. Олий ва 1-тоифали математика ўқитувчилари -ўзбек гуруҳи-1-28 февраль.
8. Ёрдамчи мактаб ва мактаб-интернат тарбиячилари -ўзбек гуруҳи -1-28 февраль.
9. Олий ва 1-тоифали меҳнат ўқитувчилари (дурадгорлик) ўзбек гуруҳи - 1-28 февраль.
10. Янги типдаги лицей, гимназия, коллеж — мактаб директорлари -ўзбек гуруҳи -1-14 февраль.
11. Жисмоний тарбия ўқитувчилари учун мақсадли курс -ўзбек гуруҳи - 1-14 февраль.
12. Олий ва биринчи тоифали физика ўқитувчилари -ўзбек гуруҳи - 1-14 февраль.
13. Меҳнат ўқитувчилари (миллий ҳунармандчилик. Самарқанд) -ўзбек гуруҳи - 1-14 февраль.
14. Ўрта мактаб директорлари (Бухоро) -ўзбек гуруҳи 6-25 февраль.
15. Соғлом авлодни шакллантиришнинг психологик асослари (Бухоро) -ўзбек гуруҳи -1-7 февраль.
16. Жисмоний тарбия ўқитувчилари учун мақсадли курс (Нукус) -ўзбек гуруҳи -13-25 февраль.
17. Ўқувчиларга экологик тарбия бериш асослари (Қарши) ўзбек гуруҳи -13-25 февраль.
18. Янги типдаги мактаб (лицей, гимназия, коллеж) математика ЭҲМ ўқитувчилари -ўзбек гуруҳи -14-28 февраль.
19. Олий ва биринчи тоифали физика ўқитувчилари -ўзбек гуруҳи -1-14 февраль.
20. Бошланғич синф ўқитувчилари учун лотин ёзувидан мақсадли курс -ўзбек гуруҳи -13-25 февраль.

Республика мактабгача тарбия ходимларининг малакасини ошириш бўйича доимий ишлаб турувчи курсида 1995 йил 1 февралдан 28 февралгача навбатдаги курслар ишлай бошлайди. Унга қуйидаги соҳаларнинг мутахассислари таклиф қилинади:

1. Мактабгача тарбия муассасаларининг мудиралари -1-28 февраль.
2. Мактабгача тарбия муассасаларинирг услубчилари -1-28 февраль.
3. Мактабгача тарбия логопедлари. Қисқа муддатли курс - 1-18 февраль.

Курсга келган тингловчилар бепул ётоқхона билан таъминланадилар. Йўл харажати ва суткалик ҳақлари курс ҳисобидан тўланади.

24 кунлик курсга келган тингловчилар санатория ва курорт варақалари билан институт қошидаги санатория-профилакторияга 2 февраль кунигача қабул қилинади.

Манзилимиз: Тошкент шаҳар, С. Раҳимов тумани, Саидов кўчаси 6-уй. Талабалар шаҳарчаси. Телефон: 46-06-62, 46-06-67.

АДИБЛАР ЎҚУВЧИЛАР МЕҲМОНИ

Пойтахтимизнинг Юнусобод туманидаги 274-мактабда ўқувчиларнинг ёзувчи ва шоирлар билан учрашуви ҳамиша нафосат байрамига айланиб кетади. Яқинда бу ерда таниқли адиб Тоҳир Малик ва шоир Маъруф Жалил китобхонлар меҳмони бўлди.

Адабиётшунос Баҳодир Валиев учрашувни очар экан, ёзувчи Тоҳир Малик ижоди ҳақида тўхталиб ўтди. Маъруф Жалилнинг ўзбек шеъриятида тутган ўрни ҳақида гапирди.

Мактаб ўқувчилари Тоҳир Маликнинг “Шайтанат“ қиссасидан саҳналаштирган кўринишлар йиғилганларда катта таассурот қолдирди.

Адиблар билан учрашувда Тошкент шаҳар ўқитувчилар малакасини ошириш институти тингловчилари, Юнусобод тумани халқ таълими бўлими ходимлари, ота-оналар ва маҳалла фаоллари ҳам иштирок этишди.

Мухбиримиз.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти ректорати, физика факультети ҳамда умумий ва экспериментал физика кафедраси жамоаси шу кафедра доценти вазифасини бажарувчи У.Ш.Бегимқуловга укаси

Шукуржон БЕГИМҚУЛОВ

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Низомий номидаги Тошкент давлат педагогика институти ректорати, физика факультети ҳамда умумий ва экспериментал физика кафедраси жамоаси шу кафедра ўқитувчиси П.Перлепесовга отаси

Ўразмат ПЕРЛЕПЕСОВ

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

Республика Ўқув-методика маркази педагогик ва психологик диагностика бўлимининг етакчи мутахассиси

Зарифа ОРЗИБОЕВА

бевақт вафоти муносабати билан марҳуманинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Тошкент туманидаги В.Каримов номидаги 1-ўрта мактаб жамоаси шу мактабнинг она тили ва адабиёти ўқитувчиси Рихсибой Тиллаевга падари бузруквори

Сарибой ТИЛЛАЕВ

вафот этганлиги муносабати билан таъзия изҳор қилади.

«МАЪРИФАТ»

ТАЪСИС ЭТУВЧИЛАР:
Ўзбекистон Халқ таълими вазирлиги, Ўзбекистон Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги, Халқ таълими ва фан ходимлари касаба уюшмаси Марказий қўмитаси.

Бош муҳаррир
Саъдулла ҲАКИМ.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 20.
Рақам ва далилларнинг ҳаққонийлиги учун мақолалар муаллифлари масъулдирлар. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.
МАНЗИЛИМИЗ: 700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32.
ТЕЛЕФОНЛАР: масъул котиб — 32-54-17, хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-55-58.
«Шарқ» нашриёт-матбаа концерни босмахонаси.
Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.
Навбатчилар: Қурбонбой Матқурбонов, Дилбар Хўжаева.

ИНДЕКС: 64595 Буюртма Г.—0023. 47894 нусхада босилди, ҳажми 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А-2 Босишга топшириш вақти — 20.00. Топширилди — 21.10. Газета IBM компьютерида терилди ва саҳифаланди. 1 2 3 4 5 6